

TARTU ÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Lisette Kätt

**IMMIGRANTIDE SOTSIAALMAJANDUSLIK
STAATUS SKANDINAAVIA RIIKIDES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Eve Parts

Tartu 2017

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja nimi)

Kaitsmisele lubatud “ “..... 2017. a.

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd,
põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori nimi)

Sisukord

Sissejuhatus	6
1. Immigrantide sotsiaalmajandusliku staatuse teoreetiline käsitlus.....	9
1.1. Immigratsiooniga seotud mõistete selgitus	9
1.2. Immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek.....	14
1.3. Immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut mõjutavad tegurid.....	19
2. Immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus Skandinaavia riikides	27
2.1. Immigrantide sotsiaalmajanduslik seisund Skandinaavia riikides – statistilised andmed	27
2.2. Sotsiaalmajandusliku staatuse seos immigrandi määratlusega – regressioonanalüüs	38
2.3. Tulemuste sisuline analüüs	47
Kokkuvõte	53
Viidatud allikad	57
Lisad	61
Lisa 1. Immigrantide sissevool Skandinaavia riikidesse aastatel 2001–2015.....	61

Lisa 2. Immigrantide koguarv ja osakaal kogurahvastikust (%) Skandinaavia riikides aastatel 2009–2015.....	61
Lisa 3. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ning subjektiivse heaolu kirjeldava statistika analüüs Skandinaavia riikides 2002. ja 2014. aastal, võttes aluseks riigis mittesündinud.....	62
Lisa 4. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ning subjektiivse heaolu kirjeldava statistika analüüs Skandinaavia riikides 2002. ja 2014. aastal, võttes aluseks need, kelle vanemad pole riigis sündinud	62
Lisa 5. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ning subjektiivse heaolu kirjeldava statistika analüüs Skandinaavia riikides 2002. ja 2014. aastal, võttes aluseks need, kellel puudub riigi kodakondsus	63
Lisa 6. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ja subjektiivse heaolu üldised aritmeetilised keskmised Skandinaavia riikides 2014. aastal	63
Lisa 7. Majapidamise kogutulu detiilide absoluutsuurus Skandinaavia riikides 2014. aastal.....	64
Lisa 8. ESS-i andmebaasi uuringute analüüsitavate küsimuste ja vastusevariantide loetelu	64
Lisa 9. Immigrantide sotsiaalne staatus Skandinaavia riikides 2014. aastal.....	66
Lisa 10. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Soomes	67
Lisa 11. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Rootsis.....	67
Lisa 12. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Taanis	68

Lisa 13. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Norras.....	68
Lisa 14. Majapidamise kogutulu (Y_1) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja - tulemused riigiti 2014. aastal	69
Lisa 15. Kõrgeima haridustaseme (Y_2) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja - tulemused riigiti 2014. aastal	70
Lisa 16. Subjektiivse üldise tervise (Y_3) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja - tulemused riigiti 2014. aastal	71
Lisa 17. Palgalise töö (Y_4) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja -tulemused riigiti 2014. aastal.....	72
Lisa 18. Korrelatsioonanalüüs.....	73
Summary	74

Sissejuhatus

Tänapäeval on üheks levinumaks probleemiks maailmas immigratsioon ning immigrantide ümberpaigutamine, mis tuleneb sõjaolukorra süvenemisest kolmandates riikides. Näiteks on Rootsis olnud varjupaigataotlejate arv 2014. aastal umbes 81000, kellest 30750 on pärit Süüriast (Eurostat 2015). See näitab, et üha rohkem on kolmandate riikide immigrante jõudnud Euroopa riikidesse. Näiteks on kasvanud 2014. aastal varjupaigataotlejate arv Euroopa riikidesse veidi üle 31% võrreldes 2013. aastaga (*Ibid.* 2015). Hetkel on varjupaigataotlejate arv veelgi kasvamas, mille tõttu kasutatakse olukorra üle kontrolli säilitamiseks immigratsioonipoliitilisi seadusi ja kvoote.

Immigrantide ümberpaigutamine on üks probleeme, kuid üks tõsisemat uurimist nõudev teema on nende majanduslik ning sotsiaalne toimetulek teises riigis elades. Immigrantide majanduslikku toimetulekut saab uurida erinevaid tegureid analüüsides, milleks võivad olla näiteks majapidamise tulu sihtriigis. Uurimist nõuab aspekt, kuidas immigrante ühiskonda integreeritakse.

Töö eesmärgiks on välja selgitada, kas ja millistes aspektides erineb immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek kohalike omast Skandinaavia riikide näitel. Täpsemalt keskendutakse Soomele, Rootsile, Taanile ja Norrale. Eesmärgi püstitamiseks on koostatud järgnevad uurimisülesanded:

- selgitada immigratsiooniga seonduvaid mõisteid,
- kirjeldada immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut iseloomustavaid näitajaid,
- tuua välja immigrantide sotsiaalset ja majanduslikku toimetulekut mõjutavad tegurid,
- analüüsida immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut Skandinaavia riikides *European Social Survey*'i 2014. a uuringute põhjal kirjeldava statistika abil,

- selgitada regressioonanalüüsi põhjal seost immigranti iseloomustava tunnuse ja nende sotsiaalmajandusliku staatuse vahel,
- analüüsida regressioonanalüüsi tulemusi ning võrrelda neid varasemate uuringutega.

Uurimisprobleemina käsitletakse immigrantide majanduslikku hakkamasaamist ja sotsiaalset kaasatust näiteks tööturul. Seega saab töö käigus erinevate näitajate abil välja tuua kuidas immigrandid sihtriigis majanduslikult ja sotsiaalselt hakkama saavad. Samuti saab uurimuses välja tuua, kas immigrandid on pigem koormaks riigi sotsiaalsüsteemile või aitavad arendada riigi majandust.

Töö teoreetilises osas selgitatakse immigratsiooniga ja immigratsioonipoliitikaga seonduvaid mõisteid, mis on vajalikud töö paremaks arusaamiseks. Teoreetilises osas tuuakse ka välja immigrantide majanduslikku toimetulekut mõjutavad tegurid. Käsitletakse immigratsioonipoliitika tegureid, mis võivad mõju avaldada immigrantide majanduslikule toimetulekule. Tutvustatakse ka Skandinaavia riikide eeldusi immigrantidele, milleks võivad olla näiteks tööturul osalemine ning keeleõppe nõue. Vajalike uuringute leidmiseks kasutatakse erinevaid andmebaase, näiteks Web of Science, EBSCO ja Emerald.

Empiirilises osas kasutatakse kvantitatiivseid uurimismeetodeid. Kvantitatiivsete uurimismeetodite abil tuuakse välja immigrantide ning riiklikud keskmised, viiakse läbi t-testid ning regressioonanalüüs. Täpsemalt tuuakse välja statistilised andmed Skandinaavia riikide immigrantide sisse- ja osakaalu kohta, kasutades *Eurostat*'i andmebaasi. Regressioonanalüüsis võetakse sõltuvateks muutujateks erinevad majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku tunnused ning sõltumatuteks tegurid, mis mõjutavad sõltuvat muutujat ning immigrandiks olemise tunnus. Regressioonanalüüsiks vajalikud andmed võetakse *European Social Survey*'i andmebaasist.

European Social Survey andmebaasi uuringute abil tuuakse välja erinevad näitajad, mis mõjutavad immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut. Sealjuures uuritakse täpsemalt näiteks tööturul hõivatuse, hariduse, majapidamise kogutulu, töötuse ja teisi toimetulekuga seotud küsimusi. Otseselt ei saa eristada immigrante kui selliseid, kuid töös

lähtutakse tunnetuslikust eristamisest ehk keda võivad kohalikud immigrantideks pidada või kes ise ennast mingi tunnuse abil immigrantiks peavad. Siinkohal võib uurida erinevaid jaotusi, ent töös on täpsemalt uurimise alla võetud need, kes pole riigis sündinud; need, kelle vanemad pole riigis sündinud ning need, kellel puudub riigi kodakondsus.

1. Immigrantide sotsiaalmajandusliku staatuse teoreetiline käsitlus

1.1. Immigratsiooniga seotud mõistete selgitus

Immigrantide toimetuleku kirjeldamiseks on vajalik kõigepealt defineerida erinevad mõisted. Immigratsiooniga seonduvate mõistete selgitamine annab laiemat ülevaate töös käsitletavast. Sealjuures on vajalik defineerida mõisted: immigrant, sihtriik, lähteriik, sünniriik, immigratsioonipoliitika. Samuti on oluline immigrantide defineerimine ka erinevates riikides ning erinevate immigrantide määratluste alusel. Sõltuvalt immigratsioonipoliitikast ning integratsiooni tagamisest saab immigrante liigitada erinevalt, mistõttu on välja toodud ka immigrantide määratlus riigiti.

Migratsioon on inimeste rändamise protsess ühest riigist teise, millel on erinevad põhjused. Nendeks võivad olla näiteks majanduslikud, sotsiaalsed, sõjalised ning poliitilised põhjused. Migratsiooni puhul võib leida erinevaid sotsiaalpoliitilisi ning majanduslikke asjaolusid nii lähte- kui ka sihtriigis (Huerta, Pérez 2015: 5). Sotsiaalpoliitilised olukorrad võivad olla näiteks poliitilised sõjaolukorrad lähteriigis. Majanduslikud olukorrad võivad olla seotud lähteriigi majandusega või näiteks probleemidega tööturul. Migratsiooni käsitletakse makrotasandil tavaliselt kui integratsiooniprotsessi ning migrante mikrotasandil kui sihtriigiga kas integreerujaid või mitteintegreerujaid (*Ibid.* 2015: 5). Migratsiooni saab kirjeldada sihtriigi integratsiooniprotsessi abil, sest see kirjeldab immigrantide hakkama saamise protsessi sihtriigis. Immigrandid, kes ei integreeru sihtriigis, jäävad väiksema tõenäosusega sihtriiki elama. Seetõttu on oluline immigratsiooni käsitluses arvestada immigrantide integratsiooniga nii mikro- kui ka makrotasandil.

Immigrantidel on erinevad põhjused lähteriigist väljarändeks. Sellest tulenevalt erinevad immigrantide kategooriad motivatsiooni, võimete ja kapitalivormide poolest (Roth *et al.* 2012: 3). Näiteks on immigrante, kes rändavad välja enda riigist majanduslikel, perekondlikel või sõjalistel põhjustel (*Ibid.* 2012: 3). Majandusimmigrandid sõltuvad integratsiooniprotsessis peamiselt inim- ja finantskapitalist (*Ibid.* 2012: 3). Immigrantide integratsioon on seotud ka immigrantide emigreerumise põhjustega. Seega võivad emigreerumise põhjusteks olla näiteks töökoha otsingud või poliitilised eriolukorrad kodumaal. Väljarände põhjused võivad kujundada ka sihtriigis teatava immigrantide sotsiaalmajandusliku staatuse, mis mõjutab immigrantide hõivatust edaspidi tööturul ning ka nende sotsiaalseid sidemeid sihtriigis.

Immigrantide defineerimisel on kasutatud erinevaid immigrantide definitsioone. OECD raporti järgi nimetatakse immigrandiks välismaal sündinud isikut (OECD/European Union 2015: 42). Immigrant on inimene, kes ei ole sihtriigis sündinud ning kes on kolinud piirkonda, kus ta alaliselt või püsivalt elab. Parsons *et al.* jaotavad enda töös migrandi mõiste Bilsborrow *et al.* loetelu järgi: sünniriik, kodakondsus, lähteriik, sünnikohast eemal olemise aeg ja riigis olemise põhjuse järgi (Parsons *et al.* 2007: 19). Nende jaotuste järgi defineeritakse riigiti erinevalt migrante ning kujundatakse riikide immigratsioonipoliitikat. Nimetatud immigrandiks olemise aspektid täiendavad üksteist ning eraldi vaadatuna ei pruugi anda adekvaatset informatsiooni migrandi definitsiooni kohta. Immigrante võib defineerida ka kui vähemusgruppi, kes on kohalikele nii-öelda konkurendid tööturul ning kes peavad seetõttu toime tulema keerukamate sotsiaalsete, majanduslike ja tööjõu olukordadega kui kohalikud (González-González, Bretones 2013: 3). Immigrandid ei ole vähemusgrupp vaid sellepärast, et nende populatsioon sihtriigis on väiksem, vaid ka selle tõttu, et nende kogemused ning harjumused võrreldes sihtriigi omadega on erinevad.

Sihtriigiks on riik, kuhu immigrandid suunduvad elama, lahkudes lähteriigist. Sihtriigis on immigrandil erinevad õigused, näiteks õigus töötada ja kasutada tervishoiuteenuseid (Bjerre *et al.* 2015: 8). Immigratsioonipoliitika määrab sihtriigi regulatsioonid immigrantidele. Sinna hulka kuuluvad sotsiaalsed, poliitilised ja kultuurilised õigused (*Ibid.* 2015: 8). Lähteriik vastandub sihtriigi definitsioonile ehk lähteriik on riik, kust immigrandid lahkuvad sihtriiki.

Immigrandi liikumist võib nimetada kui ühest riigist teise migreerumist, mille tulemusel vahetatakse seaduslikku keskkonda (Osili, Paulson 2008: 2). Samas ei pruugi lähteriik alati olla immigrandi sünniriik. Sünniriigiks nimetatakse riiki, kus immigrant on sündinud ning mille uskumusi ja kultuuri immigrant võib järgida (*Ibid.* 2008: 2). Sünniriik kujundab üldiselt immigrantide kultuurilist kuuluvust ning immigrantide harjumusi ja tavaid, mis võivad kujundada ka nende seisukohti sihtriigis.

Immigrante saab kohalikest ka eristada nende vanemate päritolu järgi. Immigrantide lastel võib tihti tekkida raskusi endiselt ühiskonnas integreerumisel, kuigi nad oskavad keelt ning on saanud hariduse selles riigis (OECD/European Union 2015: 18). Seega võib immigrantide eristamisena kasutada ka põlvkondade vahelist eristamist ning immigrantide resideerumise aega sihtriigis. Esimese põlvkonna immigrantideks loetakse immigrante, kes on kolinud teise riiki hilisemas elueas. S. Schülleri uurimuses on teise põlvkonna immigranti defineeritud kui inimest, kes elab sihtriigis sünnist või varasest elueast alates, kuid kelle vanemad on pärit mujalt riigist (Schüller 2015: 11). Inimene, kelle vanemad on pärit mujalt riigist, kuid kes on omandanud alg- ja edasise hariduse sihtriigis, loetakse teise põlvkonna immigrantideks (*Ibid.* 2014: 11). Seega võib immigrante ka eristada vastavalt nende vanemate taustale, teise või isegi kolmanda põlvkonna immigrantideks. Statistilistes andmetes on keeruline defineerida immigranti vastavalt põlvkonnale, kuid olenevalt riigist, võivad andmed just seetõttu varieeruda.

Sõltuvalt riigist on immigrantide definitsioonid samuti erinevad. Skandinaavia riikidel erinevad need definitsioonid immigratsioonipoliitikate varieeruvuse tõttu. Norras ning Taanis on defineeritud immigranti kui inimest, kes on sündinud lähteriigis, kus on tema mõlemad vanemad sündinud ja kes on immigreerunud Norrasse või Taanisse (Pettersen, Østby 2013: 2). Rootsis ei ole kasutusel terminit immigrant, vaid kasutatakse pigem terminit „foreign-born“ ehk välismaal sündinu, kes elab Rootsis (*Ibid.* 2013: 2). Rootsis on välismaal sündinu laiem mõiste kui immigrant ning immigrantide alla loetakse ka teise põlvkonna immigrante (*Ibid.* 2013: 2). Järelikult on immigrantide mõiste riigiti erinevalt defineeritud ning oleneb sellest, millise hoiakuga riik enda seadustes immigrante vastu võtab.

Immigrante liigitatakse emigreerumise põhjuste alustel. Majandusimmigrandiks nimetatakse riiki sisse­rändajat, kes resideerub sihtriiki töökoha saamise eesmärgil (Euroopa Ühenduste...2004: 5). Põgenikeks nimetatakse immigrante, kes rändavad teise riiki sõjaolukordade või muude kriitiliste olukordade tõttu. Põgenikke ja majandusimmigrante eristabki nende eesmärk, mida sihtriigilt oodata, olgu selleks näiteks turvalisus või majanduslikult parem sissetulek. Majandusimmigrandid on tulnud sihtriiki tihti enda tahtel, kuid sõjapõgenikud lahkuvad pigem sunniviisiliselt enda kodumaalt. Seega on immigrantide määratlus erinev võttes arvesse nende päritolu ning emigreerumise põhjuseid.

Immigrante võib defineerida ka kodakondsuse alusel. Kodakondsuse alusel defineerimisel on aga probleemiks asjaolu, et kodakondsust saab üsna kergesti muuta ning immigrantidel võib see tihti varieeruda (OECD/European Union 2015: 18). Liberaalsemates riikides, näiteks Rootsis, võib kodakondsust vahetada isegi viie aasta tagant (*Ibid.* 2015: 18). Põgenikud üldjuhul üritavad saada kiiremini sihtriigi kodakondsust, näiteks Aafrika ja Aasia põgenikud Norras ja Rootsis (*Ibid.* 2015: 206). Seega on tihti immigrantide defineerimine kodakondsuse järgi raskendatud. Samuti on kodakondsuse järgi raskem uurida ning analüüsida immigrantide andmeid, sest need ei pruugi anda adekvaatseid tulemusi.

Immigrantide defineerimisel on oluline tegur ka resideerumise aeg sihtriigis. Resideerumise ajaks nimetatakse seda perioodi immigrantide sihtriiki tulemise ja nendega seotud uuringute läbiviimise vahel (*Ibid.* 2015: 60). Immigrantide elamisel teises riigis on oluline järgida sihtriigi seadusi ning ettekirjutusi, millal on immigrant selle riigi kodanik või mis ta peab selleks tegema. Resideerumise ajalise mõõdu juures on oluline eristada ajutist ning püsivat resideerumist. Näiteks toovad S-E. Khoo *et al.* enda uurimuses välja, et vähem arenenud riikidest tulevad oskustega immigrandid jäävad pigem püsivalt elama sihtriiki (Khoo *et al.* 2008: 29). Seega on resideerumise aeg sõltuv immigrantide päritolust ning ka nende oskustest ja haridusest.

Immigrantidel, kellel on lähteriigis või sünniriigis olnud vähem võimalusi end arendada ja tõestada, soovivad tavaliselt paremalt arenenud riiki jääda püsivalt elama just rohkemate võimaluste pärast. Näiteks tahetakse emigreeruda Aafrikast sotsiaalsete, majanduslike ja

poliitiliste olukordade pärast lähteriigist ning Aasiast pigem seetõttu, et seal on väiksemad palgad (Khoo *et al.* 2008: 29). Seega sõltuvad immigrantide ootused päritolust ning sellest sõltuvalt võib muutuda ka nende planeeritav resideerumise aeg võrreldes tegelikuga. Resideerumise aega mõjutab ka lastele panustamine, mistõttu võib see kujuneda pikemaks juhul, kui sihtriik toetab lapsi ning nende haridusvõimalusi. Resideerumise aeg sõltub ka majanduslikust olukorrast sihtriigis. Sihtriiki jäädakse parema meelega pikemaks ajaks, kui ollakse rahul sealse sotsiaalse ja majandusliku olukorraga (*Ibid.* 2008: 31). Sihtriigi ebatasakaalukas majanduslik olukord mõjutab negatiivselt immigrantide püsivalt elama jäämise aega sihtriigis. Sihtriigi majanduslik olukord võib mõjutada ka sealset sotsiaalset olukorda.

Immigratsioonipoliitika on tähtis immigrantide defineerimisel. Immigratsioonipoliitika mõiste on väga lai ning hõlmab endas erinevaid seisukohti, seadusandlust ning muid võõramaalaste sisserändega seonduvaid aspekte, mis on sihtriigi poolt määratud. Immigratsioonipoliitikat defineeritakse kui valitsuse seisukohta välisriigi kodanike suhtes, kes soovivad riiki elama asuda. See puudutab näiteks seaduste ja regulatsioonide väljatöötamist sihtriigis (Bjerre *et al.* 2015: 5). Immigratsioonipoliitika määrab ka, milliseid inimesi riik ootab ning millised on eeldused immigrantidele. Näiteks lastakse riiki tööd otsivaid immigrante ning põgenikke, kelle puhul on riikidel erinevad eeldused nende suhtes (*Ibid.* 2015: 5). Immigratsioonipoliitika näitena võib välja tuua immigrantide kategoriseerimine nende viisade või dokumentide alusel, mille kohta riigil on võimalik informatsiooni koguda (Roth *et al.* 2012: 44–45). Seega võib immigratsioonipoliitika ülesandena välja tuua immigrantide defineerimise lihtsustamise ning kategoriseerimise sihtriigis. Immigratsioonipoliitika roll on tagada riigi huvi immigrantide sisserändamisel ning samuti immigrantide integreerumise tagamine, kui nad juba sihtriigis viibivad. Sõltuvalt sellest defineeritakse riigiti ka erinevalt, keda loetakse sihtriigis „immigrandiks“ erinevate seaduste ning regulatsioonide alusel.

Alapunkti kokkuvõtteks võib välja tuua, et immigrante saab defineerida erinevatel alustel ning erinevaid aspekte arvesse võttes. Näiteks on võimalik immigrante eristada: kodakondsuse, vanemate päritolu, immigrantide endi päritolu, resideerumise aja,

emigreerumise põhjuste, riikide immigratsioonipoliitiliste erinevuste järgi. Immigrantide defineerimisel on oluline roll riigil, mis kujundab enda immigratsioonipoliitikat vastavalt vajadustele. Lähteriigist lahkumiseks on immigrantidel erinevad põhjused, mida arvestab ka sihtriik, mis võtab immigrante vastu. Sünniriigi traditsioonid ja kombed võivad olla erinevad sihtriigi omast, mistõttu on oluline immigrantide kohanemine sihtriigis. Immigrante võib eristada ka põlvkonniti, kuid see muudab keeruliseks immigrantidega seonduvate uuringute läbiviimise.

1.2. Immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek

Immigrantide toimetulek on nende hakkamasaamine võimalikult heal tasemel sihtriigis elades. Toimetulek ei eelda vaid „ära elamist“, vaid ka immigrantide kaasatust ning samaväärseid tingimusi kohalikega. Majanduslik toimetulek võib esialgu olla raskem saavutada, kuid see võib varieeruda sõltuvalt immigrandi ajalisest viibimisest riigis või mõnest muust asjaolust. Sotsiaalse toimetuleku tagamiseks on vajalik immigrantide kaasamine sotsiaalsel tasandil, mille eesmärgiks oleks nende integreerumine sihtriigi ühiskonda. Majanduslikku toimetulekut võib kirjeldada kui inimese regulaarsed rahalised vahendeid, mis katavad tema põhivajadusi ja majanduslikke kohustusi riigi ees (Raiküla 2012: 20). Seega võib järeldada, et majanduslik toimetulek on majanduslikul tasemel hakkama saamine, mis hõlmab endas rahaliste vahendite olemasolu ning otstarbekat kasutamist.

Majandusliku toimetuleku tagamiseks on vaja kindlat sissetulekut, mis võib olla probleemiks, kui immigrantidel puudub sihtriigi tööõudlusele vastav haridus või kogemused. Immigrantide perekondadel võib esineda erinevaid probleeme, mis seostuvad esialgse töökoha, elukoha leidmisega (Wall, José 2004: 7). Esialgu võib immigrantide peredel tekkida rahalisi probleeme, mistõttu kannatab ka nende majanduslik toimetulek sihtriigis.

Immigrantide majandusliku toimetuleku aluseks sihtriigis on töökoht. Näiteks erineb immigrantide töötamine avaliku teenuste sektoris suuresti riigiti, mistõttu erineb ka tööealiste

immigrantide integratsioon (OECD/European Union 2015: 111). Seega on majandusliku toimetuleku aluseks ka sihtriigis resideerumise aeg, et suurendada tõenäosust immigrantidel leida endale sobiv töökoht sihtriigis. S. Fulleri ja T. F. Martini uuringust selgus, et kõrgema keele-, haridustaseme ja kogemustega immigrantidel on lihtsam leida endale sobivaim töökoht (Fuller, Martin 2012: 20). Seega sõltub majanduslik ja sotsiaalne toimetulek immigrandi varasematest kogemustest või näiteks haridustasemest, mis omakorda mõjutab ka immigrantide integreeritust sihtriigis. Integratsiooni kaudu sihtriigis saab tööhõivet immigrantide seas suurendada, seetõttu on immigrantidel ka parem majanduslik toimetulek sihtriigis elades. Immigrantide resideerumise aeg mõjutab ka oluliselt nende majanduslikku ning sotsiaalset toimetulekut sihtriigis. Tavaliselt mida kauem immigrandid sihtriigis elavad, seda rohkem on nad integreerunud ühiskonda ning oskavad ka sihtriigi keelt.

Majanduslikku toimetulekut sihtriigis võib suuresti mõjutada immigrantide endi aktiivsus leida endale töökoht. OECD raportis on välja toodud, et töötus ja passiivne käitumine töö otsimisel võivad viia sotsiaalse eemalejäämiseni (OECD/European Union 2015: 94). Järelikult võib pidev töötus lõppeda passiivsusega, mistõttu immigrantidel kaob edasine huvi endale leida töökoht. Seega on oluline kaasata immigrante tööturul, et oleks tagatud ka nende sotsiaalne toimetulek riigis. Riigi oluline ülesanne on säilitada immigrantide vaba tahe teha ja otsida tööd, mis neid paremini integreeriks ühiskonda ning annaks neile nii sotsiaalselt kui ka majanduslikult parema toimetuleku.

Immigrantide majanduslik toimetulek sõltub ka nende enda initsiatiivist ning üritamisest ühiskonnaga kohaneda. Näiteks on OECD raporti kohaselt suurem tõenäosus immigrantidel hakata ettevõtjateks kui kohalikel (OECD/European Union 2015: 111). J. M. González-González ja F. D. Bretones toovad enda uurimuses välja, et ettevõtlik käitumine tuleneb kaitsereaktsioonist, mis immigrantidel tekib seoses sotsiaalse identiteedi ning töökoha leidmisega seotud raskuste käigus sihtriigis elades (González-González, Bretones 2013: 14). Sotsiaalse identiteedi loomise protsessis on oluline immigrantide endi initsiatiiv, mida on võimalik parandada ettevõtlusega tegeledes (*Ibid.* 2013: 14). Ettevõtlik käitumine on seega immigrantide endi lahendus selleks, et parandada enda majanduslikku ja samas ka sotsiaalset

toimetulekut sihtriigis. Ettevõtjatest immigrandid peavad paratamatult ka rohkem suhtlema nii kohalike kui ka välismaalastega, mistõttu paraneb nende sotsiaalne toimetulek.

Majandusliku toimetuleku määrab ära ka immigrandi elukoht sihtriigis. Immigrantidel ei pruugi olla erinevatel põhjustel oma elukohta ning elukoha omamine mõjutab majanduslikku toimetulekut ning kaudselt ka sotsiaalset. Immigrantidel, kes ei oma enda kindlat elukohta, võivad olla selleks erinevad põhjused, näiteks sihtriigis viibimise ajaline määratlus ning vajadus immigrantide kogukondade järele (OECD/European Union 2015: 180). Järelikult sõltubki immigrantide majanduslik toimetulek ka sihtriigis viibimise eesmärgist ja vajadusest suhelda. Immigrantidel, kes kavatsevad resideeruda lühemaks ajaks, on üldiselt väiksem vajadus leida endale elukoht ja töökoht.

Sotsiaalset toimetulekut võib üldiselt käsitleda kui sotsiaalset integratsiooni. K. Wall ja J. S. José uuringu käigus on seletatud sotsiaalset integratsiooni kui olulist töö- ja pereelu mõjutajat (Wall, José 2004: 2). Sotsiaalse toimetuleku üheks määrajaks võib olla töö- ja pereelu kooskõla, mille tõttu suudavad immigrandid ühiskonda paremini integreeruda ja selles kohaneda. Kooskõla töö- ja pereelus tähendab mõlema jaoks aja leidmist ja selle planeerimist nii, et kumbki osapool ei jääks tähelepanuta. Sotsiaalse toimetuleku määrab ka immigrantide endi tutvusringkond ning nende suhtlusoskus. Töö- ja pereelu efektiivne planeerimine aitab kaasa nii majanduslikule kui sotsiaalsele toimetulekule sihtriigis.

Sotsiaalse toimetulekuga on tihedalt seotud keeleoskus. Immigrantidel peab olema teatav sihtriigi keeletase, et olla sotsiaalselt aktiivne ning suhelda teistega. OECD raporti järgi tõuseb keeleoskuse tase hariduse omandamisel, näiteks Soomes ja Rootsis on madalamate oskustega immigrantidel ka madalam keeleoskus (OECD/European Union 2015: 138). Keeleoskuse tase määrab ära immigrantide suhtlusringkonna ning töökohta, mis on omakorda seotud ka majandusliku toimetulekuga. Seega on immigrantidel vajalik keeleoskust arendada, et nad oleksid konkurentsivõimelised ning nende sotsiaalne ja majanduslik toimetulek oleksid sihtriigis elades paremad. Skandinaavia riikides on täheldatud ka seda, et mida kauem on immigrandid riigis resideerinud, seda parem ka on nende keeletase seal riigis

elades (*Ibid.* 2015: 138). Seega sõltub keeletase mitmetest asjaoludest, mis on näiteks immigrantide enda aktiivsus või sihtriigis elamise aeg.

Sotsiaalne toimetulek on tihedalt seotud sotsiaalse integratsiooniga. Sotsiaalne integratsioon on oluline ka majandusliku toimetuleku tagamises. Sotsiaalse integratsiooni oluline osa on sotsiaalsete piiride tunnetamine. R. Alba kirjeldab enda uurimuses sotsiaalseid piire kui selgelt piiritletavat vahemaad gruppi kuuluvuse ja individuaalse taseme vahel (Alba 2005: 5). M. E. S. Huerta ja B. Pérez toovad välja oma uurimuses, et sotsiaalne integratsioon paraneb juhul kui ületatakse sotsiaalseid piire erinevaid majanduslikke või muid võimalusi ära kasutades (Huerta, Pérez 2015: 6). Seega on sotsiaalne integratsioon positiivses seoses majandusliku toimetulekuga. Immigrantidel on kergem ühiskonnas sotsiaalselt integreeruda, kui neil on selleks majanduslik toimetulek varasemalt tagatud.

Immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek sihtriigis hakkama saamiseks on tihti piiratud, sest kohalikel on eelised erinevates valdkondades. Näiteks võib tuua töökoha leidmise ja hariduse omandamisega seonduvaid probleeme immigrantidel pelgalt keelebarjääri tõttu. Riigi poolt peaks olema garanteeritud immigrantidele teatavate töökohtade loomine või tagamine, mis integreeriks immigrante paremini ühiskonda ning samas tagaks ka riigile majanduslikult jätkusuutlikuma taseme, eriti vananeva ühiskonnaga riikide puhul. Immigrandid peavad hakkama saama piiratud võimalustega, mis mõjutavad ka omakorda sotsiaalset ja majanduslikku mobiilsust (Huerta, Pérez 2015: 6). S. Riedel kirjeldab enda uurimuses, et immigrantidel on vähem sotsiaalsed sidemeid sihtriigis, mistõttu on ka nende võimalused rohkem piiratud kui kohalikel (Riedel 2015: 2). Seega on paratamatult immigrantidele sihtriigis tagatud väiksemad võimalused kui kohalikele. Näiteks eelistatakse sihtriigi tööturul pigem kohalikke immigrantidele, mis vähendab tunduvalt immigrantide võimalusi enda majanduslikku olukorda parandada. Sotsiaalne ja majanduslik toimetulek on ka seepärast tihti immigrantidel kehvem, sest neil on keerulisem kõigile kehtivaid nõudeid täita.

Oluline mõiste, mis on otseselt seotud sotsiaalse ja majandusliku toimetulekuga, on sotsiaalmajanduslik staatus. OECD raportis tuuakse välja, et sotsiaalmajanduslikud tegurid

on näiteks sissetulek, töötingimused ja sotsiaalne integratsioon (OECD/European Union 2015: 198). Sotsiaalne kapital on üks oluline tegur, millest immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus võib sõltuda (Riedel 2015: 2). Sotsiaalne kapital on suhete võrgustik, mis tekib sotsiaalsetest sidemetest ning mis sõltub suuresti elukohast (Coleman 1988: 5). Sotsiaalsete sidemete olemasolu sihtriigis võib tagada ka parema töökoha. Mida rohkem suhtlevad immigrandid sihtriigi kodanikega, seda kiiremini nad integreeruvad sihtriigi ühiskonnaga ning seda kõrgem on immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus (*Ibid.* 2015: 2–3). Seega on sotsiaalne toimetulek osa sotsiaalmajanduslikust staatuses. Tihedad sotsiaalsed sidemed riigis mõjutavad omakorda ka immigrantide majanduslikku toimetulekut riigis positiivselt. Järelikult mida paremad on immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek, seda kõrgem on nende sotsiaalmajanduslik staatus sihtriigis.

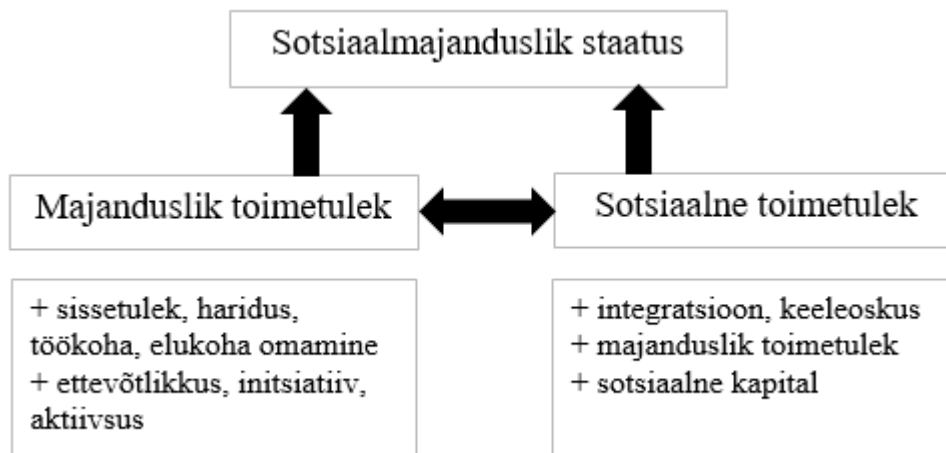
Integratsioon on protsess, mille käigus soovitakse jõuda ühiskonnaga samastumise tulemuseni. Integratsiooni tulemus on positiivne juhul, kui vähemused saavad võrdsed elamistingimused sihtriigi ühiskonnaga (Werner 2003: 6). Seega on integratsioon oluline immigrantide majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku tagamisel. Integratsiooniga mitteametustamine võib viia sotsiaalsel tasemel vähemuste tähtsusetuks muutumiseni ning majanduslikul tasemel inimkapitali ebaefektiivse kasutamiseni (*Ibid.* 2003: 7). Seega on majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku parandamiseks vajalik tegeleda integratsiooniprotsessiga sihtriigis.

Tabel 1. Töö kesksete mõistete omadused.

Mõisted	Omadused
Majanduslik toimetulek (Raiküla 2012; Wall, José 2004; Fuller, Martin 2012; OECD 2015; González-González, Bretones 2013)	Sissetulek, haridus, töökoht, resideerumise aeg, initsiatiiv, ettevõtlus, elukoht, aktiivsus
Sotsiaalne toimetulek (Alba 2005; Huerta, Pérez 2015; Riedel 2015; Werner 2003)	Integratsioon, keeleoskus, majanduslik toimetulek
Sotsiaalmajanduslik staatus (OECD 2015; Riedel)	Suhted, sotsiaalne kapital, majanduslik toimetulek

Allikas: autori koostatud tabelis toodud allikate alusel.

Tabel 1 võtab kokku peatükis välja toodud teooriate üldistused. Tabelist on näha, et majanduslikku toimetulekut iseloomustavad sissetulek, haridustase, töökoha omamine, resideerumise aeg, ettevõtlikkus ning enda initsiatiiv, elukoht ja immigrandi aktiivsus näiteks töö otsimisel. Sotsiaalset toimetulekut iseloomustavad integratsioon, keeleoskus ning majanduslik toimetulek ning sotsiaalmajandusliku staatuse omadused on suhted, sotsiaalne kapital ning majanduslik toimetulek.

Joonis 1. Seosed majandusliku, sotsiaalse toimetuleku ning sotsiaalmajandusliku staatuse vahel. Allikas: autori koostatud.

Joonis 1 võtab kokku seosed majandusliku, sotsiaalse toimetuleku ning sotsiaalmajandusliku staatuse vahel. Majanduslikku toimetulekut mõjutab positiivselt sissetulek, hariduse, elukoha omamine ning ettevõtlikkus, initsiatiiv ja aktiivsus. Seega olenevalt immigrandist ning tema oskustest ja teadmistest, kujuneb tema majanduslik toimetulek. Sotsiaalset toimetulekut mõjutavad positiivselt integratsioon, keeleoskus, majanduslik toimetulek ning sotsiaalne kapital. Nii sotsiaalne kui ka majanduslik toimetulek omakorda kujundavad immigrantide sotsiaalmajandusliku staatuse sihtriigis elades.

1.3. Immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut mõjutavad tegurid

Immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut sihtriigis mõjutavad mitmed asjaolud. Antud alapeatükis analüüsitakse varasemaid empiiriliste tööde tulemusi ning

seletatakse detailsemalt, millised tegurid mõjutavad immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut. Näiteks võivad seda oluliselt mõjutada immigrantide amet, sissetulek, sihtriigis viibimise aeg, perekond ja tutvused, keeleoskus, haridustase ning tööstaaž. Samuti võivad nendeks teguriteks ka olla immigrantide varasemad kogemused, haridus, leibkonna suurus ning väljarände põhjused. Immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetuleku võivad kujundada ka tegurid, mida immigrandid ei saa ise muuta ega valida. Näiteks võivad olla nendeks riigipoolne immigratsioonipoliitika ning seda puudutavad seadused ja nõuded immigrantidele ning ka kohalike hoiakud, mida on kujundanud meedia või riigipoolne immigrantidesse suhtumine. Immigratsioonipoliitikaga on ka oluliselt seotud integratsioonipoliitika ehk kuidas immigrante ühiskonda kaasatakse ning mida teeb riik selleks omalt poolt.

Nii majanduslikku kui sotsiaalset toimetulekut mõjutab väga suurel määral immigrantide integratsioon sihtriigis. Üheks kiire integratsiooni eelduseks on kindla ning hästi tasuva töökoha leidmine (Fuller, Martin 2012: 9). Paremad oskused aitavad immigrantidel kiiremini integreeruda (*Ibid.* 2012: 9). Samas Fulleri ja Martini uuringu kohaselt ei pruugi varasemad kogemused ja oskused anda samasugust tulemust, mis sihtriigis omandatav (*Ibid.* 2012: 10). Riikides on erinevad haridussüsteemid, mis toetavad töö leidmist erinevates valdkondades. Eestis on teatud erialad rohkem soositud kui teised, näiteks infotehnoloogia, mille õpinguid toetatakse stipendiumitega ning mille järele on tööturul suurem nõudlus. Antud töös vaadeldavates riikides on ilmselt erinev nõudlus töökohtadele, mis lähteriigis.

Töökoha leidmisel on oluline ka töö otsimise aktiivsus. Riigi poolt võivad olla immigrantidele seatud erinevad nõuded, milleks võivad olla näiteks töötamine ning keelekursustel käimine. Töökoha leidmisel on tihti oluline roll ka sihtriigi keeleoskusel, mistõttu korraldatakse immigrantidele keelekursusi, et neil oleks suurem võimalus osaleda sihtriigi tööturul. OECD raporti kohaselt on immigrandid vähem aktiivsed kursustel osalejad kui kohalikud, kuid näiteks Soomes ja Norras on täheldatud immigrantide poolt kõrget kursustel osalemise taset (OECD/European Union 2015: 140). Immigrantide osalemine kursustel on seotud nende endi otsustega ning võivad olla ka seotud nende varasema taustaga. Riigi poolt korraldatakse erinevaid kursusi immigrantidele, et tagada neile paremad

tingimused sihtriigis elades. OECD raportis tuuakse ka välja, et töötavad immigrandid, kes on osalenud kursustel, on enamasti leidnud kursused kasulikud olevat, eriti tööalases mõttes (*Ibid.* 2015: 140). Kursustel osalemine võib viia immigrantide kõrgema heaolu tasemeni sihtriigis elades, mistõttu paraneb ka nende sotsiaalne ja majanduslik toimetulek.

Majandusliku toimetuleku üks põhilisi mõjutegureid on sissetulek. Immigrantide sissetulek sõltub nende töökohast ning näiteks nende haridustasemest. OECD raporti järgi on immigrantide seas sissetulekute ebavõrdsused oluliselt suuremad kui kohalike seas (OECD/European Union 2015: 164). Sissetulekute ebavõrdsused võivad kaasa tuua pingeid ja probleeme, mis tekivad integreerumisel ning seetõttu võivad kannatada ka immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek. OECD raporti kohaselt elab Põhjamaades suhtelises vaesuses kaks korda rohkem immigrante kui kohalikke, kuid samas toob C. Kesler enda uurimuse tulemustes välja, et Rootsis on väiksem palgalõhe immigrantide ja kohalike vahel kui näiteks Suurbritannias (*Ibid.* 2015: 166, Kesler 2010: 26). Palgalõhe võib olla tingitud erinevatest asjaoludest sihtriigis, kuid võib olla tõlgendatav ka sellena, kuidas riik immigrante vastu võtab või kuidas riik neid edaspidi kohtleb (Kesler 2010: 25–26). Seetõttu on oluline tegeleda immigrantide integreerimisega sihtriigis, et immigrandid oleksid võrdsemad kohalikega. Ebavõrdsuse vähendamise vastu aitab palgalõhe probleemidega tegelemine, mis sihtriigis mõjutaks positiivselt ka immigrantide majanduslikku toimetulekut.

Majandusliku ning sotsiaalse toimetuleku tagamiseks on oluliseks teguriks ka haridustase. Haridus on oluline, et tagada immigrantidele töökoht sihtriigis, kuid kõrgharitud immigrantidel on raskem saada tööd kui kõrgharitud kohalikel (OECD/European Union 2015: 83). Seega ei pruugi alati haridustase tagada majanduslikult head toimetulekut. Immigrantidel võib olla küll kõrgharidus, kuid neile ei pruugi olla sihtriigis nõudlus või eelistatakse tööturul pigem kohalikke immigrantidele. Varasemad kogemused ning haridus on vajalikud tööturule sisenemiseks, kuid sihtriigis hariduse omandamine annab suurema võimaluse saada töökoht sealse riigis (*Ibid.* 2015: 84). C. Kesler tulemustest selgub, et Suurbritannias on immigrantide ja kohalike vahel väiksem haridusliku tausta erinevus, mis võib olla tingitud Suurbritannia haridussüsteemi sarnasusest selle varasemate

koloniaalriikide omaga (Kesler 2010: 25). Järelikult on sihtriigis töö saamisel oluline sama või sarnase hariduse omandatus.

Tervishoid on üks oluline majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku mõjutaja. Tervishoiuga seonduv on reguleeritud seadustega ning arstiabi peab olema tagatud riigis kõigile. Tervishoid peab olema kõigile võrdselt kättesaadav, olenemata vanusest või rahvusest. Immigrantide puhul sõltub tervishoiuteenuste kasutamine, mis hõlmab endas arsti juures käimist, nende sotsiaalmajanduslikust staatusest (OECD/European Union 2015: 198). S. Sardadvari uurimusest selgub, et mida parem on immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus, seda suurem on võimalus saavutada parem tervises seisund (Sardadvar 2015: 25). OECD raport juhib tähelepanu madalama sissetulekuga või haridustasemega immigrantidele, kellele on omane kasutada vähem arstiabi ja erinevaid tervishoiuteenuseid (OECD/European Union 2015: 198). Tervishoiuteenuste kasutamine immigrantide seas võib seega sõltuda immigrantide sotsiaalmajanduslikust staatusest. Mida madalam on immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus, seda vähem kasutavad nad ka tervishoiuteenuseid. Olukorras, kus immigrantidel on halvem tervis ning nad ei külasta arsti, võib see mõjuda ka nende majanduslikule toimetulekule negatiivselt, näiteks võivad immigrantid kaotada sellisel juhul töökoha.

Sotsiaalset toimetulekut mõjutab oluliselt immigrantide integratsioon sihtriigi ühiskonnas. Integratsiooni puhul on oluline roll perekonnal, tuttavatel ja sõpradel, kes sihtriigis juba varasemalt elavad (Fuller, Martin 2012: 14). Immigrantide sotsiaalne toimetulek võib olla tugevalt mõjutatav sotsiaalsetest suhetest sihtriigis. Samas võivad sotsiaalsed suhted sarnaste etniliste gruppidega tulla ka kahjuks, sest see võib pärssida immigrantide integratsiooni keelelises ja kultuurilises tähenduses sihtriigis (*Ibid.* 2012: 14). Immigrantid võivad muutuda liialt „mugavaks“, kuna sotsiaalne võrgustik jääb etniliselt kitsaks. Sotsiaalne toimetulek sõltub tutvustest, kuid tihedad suhted sarnaste etniliste gruppidega võivad sotsiaalsele arengule mõjuda negatiivselt. Majanduslikule toimetulekule mõjuvad sotsiaalsed sidemed positiivselt, sest suurendavad võimalust saada töökoht.

Immigrantide majanduslikku toimetulekut mõjutab suures osas leibkonna suurus. Keskmiselt on immigrantide leibkondades rohkem liikmeid kui kohalikel, mis kehtib rohkem kui poolte OECD riikide puhul (OECD/European Union 2015: 76). Leibkondade suurus pole ainus tegur, alati on oluline ka ülalpeetavate arv. Seega näiteks laste või pensionäride arv leibkonnas mõjutab oluliselt immigrantide leibkonna majanduslikku toimetulekut. K. Wall ja J. S. José toovad enda uurimuse tulemustes välja, et esimese põlvkonna oskusteta töölistest immigrandid ning põgenikud võivad olla kõige tundlikumad sotsiaalse toimetuleku suhtes (Wall, José 2004: 27). Need grupid on just erinevad teistest immigrantide gruppidest leibkondade suuruse poolest, mistõttu on seal ka rohkem pereliikmeid, kes võivad sõltuda üksteisest ning kelle toimetulek on omavahel tihedas seoses. OECD raporti järgi tuuakse välja, et sihtriigi kohalikel peredel on üldjuhul vähem lapsi või pole üldse lapsi, võrreldes immigrantide leibkonnaga (OECD/European Union 2015: 78). Järelikult on immigrantide pered suuremad, mistõttu võib kannatada ka nende majanduslik ning sotsiaalne toimetulek sihtriigis.

Immigrantide sotsiaalseks toimetulekuks on vaja tagada keeleoskus sihtriigis. Tihti oleneb see ka immigrantide soovist sihtriiki kas jääda või sealt lahkuda. Lahkumise peale mõtlevad immigrandid ei pruugi üritada sihtriigis kohanemist, mistõttu nad ei arenda ka enda keelelist oskust. Immigrandid, kes aga plaanivad sihtriiki jääda pikemaks ajaks või püsivalt elama jääda, on vaja keeleoskust just selleks, et enda sotsiaalset toimetulekut sihtriigis parandada. OECD raporti järgi olid 2012. aastal uuritavates riikides kaks immigranti kolmest sihtriigi keele kõnelejad, millest üks kõrgemaid näitajaid oli Põhjamaades (OECD/European Union 2015: 64). Sihtriigi heal tasemel keeleoskus aitab kaasa immigrantide töö leidmisele, mis parandab oluliselt ka majanduslikku toimetulekut ning suurendab ka võimalusi leida huvipakkuv töökoht. Immigrantide hea keeleoskus mõjutab omakorda nende suhtlemist kohalikega positiivselt, mis parandab ka immigrantide sotsiaalset toimetulekut. Seega parandab keeleoskus kokkuvõttes nii immigrantide sotsiaalset kui ka majanduslikku toimetulekut sihtriigis elades.

Keeleoskuse arendamine on oluline eriti immigrantidest laste seas. Keeleoskuse arendamine aitab kaasa sotsiaalse ja majandusliku toimetuleku parandamisele ning selle võimalikult

heale tasemele jõudmisele tuleviku perspektiivis. Sihtriigi keele arendamine teise keelena immigrantide erinevate gruppide vahel võib olla erineva lõpptulemusega (Huerta, Pérez 2015: 15). Keeleoskuse arendamine võib olla pikaajaline protsess, kuid sellega tuleb igal juhul tegeleda, et tagada sotsiaalne ja majanduslik toimetulek. Samuti sõltub keeleoskuse arendamine immigrantide vanusest. Mida nooremast east hakatakse immigrantide harima selles osas, seda suurem on võimalus, et tema majanduslik ja sotsiaalne toimetulek tulevikus on tagatud.

Majandusraskustes ja kriisiolukordades võetakse immigrante kui konkurente sotsiaalteenuste ja teiste toetuste saamise osas, mis võivad viia diskrimineerimise, vältimise või mustamiseni (González-González, Bretones 2013: 3–4). Immigrante koheldakse sarnaselt vähemusgrupi liikmetega, mistõttu neid üritatakse ühiskonnas muuta tähtsusetuks või panna halvemasse olukorda (Žagar 2008: 19–20). Seega mõjutab sotsiaalset toimetulekut kohalike suhtumine ning ühiskonna hoiakud sihtriigis. Olenevalt hoiakutest võivad mõjutada need nii positiivselt kui ka negatiivselt immigrantide sotsiaalset toimetulekut.

Sotsiaalset toimetulekut mõjutab olulisel määral sotsiaalne integreeritus ühiskonnas. Diskrimineerimine on näide sotsiaalsest integreerumise ebaõnnestumisest ning näitab ühiskonna negatiivseid hoiakuid immigrantide suhtes. Skandinaavia riikides on täheldatud vähem diskrimineerimist kui näiteks Balti riikides (OECD/European Union 2015: 220). Diskrimineerimise tekkepõhjuseks on tavaliselt ühiskondlikult kujunenud hoiakud, mis mõjutavad suhtumist erinevatesse inimgruppidesse. Enamusgrupi suhtumine ning hoiakud vähemuste suhtes võivad viia negatiivsete tagajärgedeni, sest enamusgrupi liikmed võivad kasutada ära enda positsiooni sihtriigis (Verkuyten, Martinovic 2015: 12). Negatiivsed hoiakud võivad oluliselt mõjutada vähemusgrupi sotsiaalset toimetulekut negatiivselt, vähendades sellega ka nende sotsiaalset integratsiooni. Seega võivad immigrantide sihtriigi valikud kujuneda diskrimineerimist arvesse võttes ehk tahetakse pigem resideeruda sinna, kus on vähem diskrimineerimist.

Immigrantidesse suhtumine võib samuti mõjutada immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut. J. Hainmueller ja M. J. Hiscox leiavad enda uuringus, et pigem ollakse vastu

immigrantide sisse- ja väljarändele juhul kui immigrantidel on sarnased oskused kohalikega (Hainmueller, Hiscox 2010: 20). Pigem eelistatakse kõrgemate oskustega immigrante madalamate oskustega immigrantide suhtes (*Ibid.* 2010: 20). Immigrantide määratlemist mõjutab üldine avalik arvamus ning kohalike hinnang erinevate oskustega immigrantide suunas. Kohalikud suhtuvad immigrantidesse teatava eelarvamusega, mistõttu on immigrantidele omistatud aja jooksul erinevaid stereotüüpe. T. L. Lee ja S. T. Fiske uurimuses on välja toodud, et immigrante seostatakse ebakompetentsuse ja ebausaldusvärsusega (Lee, Fiske 2006: 1). T. L. Lee ja S. T. Fiske kasutavad enda uurimuses SCM-i (*Stereotype Content Model*), et eristada kuidas inimesed tajuvad immigrantide gruppide stereotüüpe (*Ibid.* 2006: 1). SCM väidab, et immigrantide päritolu mõjutab tihti enamuse ettekujutlust immigrantidest (*Ibid.* 2006: 4). Seega võib immigrantidesse suhtumine oluliselt mõjutada immigrantide toimetulekut sihtriigis elades.

Integratsioonipoliitika on riigi poolt loodud vahend selleks, et immigrandid saaksid paremini ühiskonnas integreeruda. Integratsioonipoliitika erineb tihti riigiti ning on tugevalt seoses immigratsioonipoliitikaga. Näiteks on Norras, Taanis, Rootsis ning Soomes tugeval ning püsival integratsioonipoliitikal oluline roll immigrantide heaolu tagamisel (OECD/European Union 2015: 32). Immigrantide heaolu on mõõdetav riiki jäämise kestuse alusel, mistõttu Skandinaavia riigid on ühed populaarseimad sihtriigid immigrantide jaoks, kellel on muidu raskusi integreerumisel (*Ibid.* 2015: 31). Palju sõltubki immigrantide heaolust ning riiki jäämisest, kas immigrantidel on riigis võimalik kohaneda ühiskonnaga ning kuidas neisse sihtriigis suhtutakse.

Nii riigisisesele kui ka rahvusvahelisele tasandile on immigrantidele loodud erinevad institutsioonid ning organisatsioonid, et neid paremini ühiskonda integreeruda (Huerta, Pérez 2015: 7). Näiteks on nendeks organisatsioonideks erinevad mittetulundusühingud ja Maailmapank, mille abil aidatakse immigrantidel enda praktilisi kogemusi erinevates valdkondades parandada (*Ibid.* 2015: 7). Riigi poolt võib neid nimetada ka abisüsteemideks, mis on olulised immigrantidele sihtriigis ning millele immigrandid esialgu saavad toetuda. Seega on oluline integratsiooniprotsessis immigrante kaasata ning aidata neid edasi enda

arendamises, et neil oleks tulevikus paremad võimalused sihtriigis. Samuti mõjutavad need ka edasist immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut positiivselt.

Riigipoolne panus on oluline immigrantide majandusliku toimetuleku kujundamisel. Riik toetab tavaliselt sõjapõgenikke, pakkudes neile sotsiaalabi ja erinevaid kursusi (Wall, José 2004: 27). Seega on tagatud ka riigi poolt immigrantidele võimalus näiteks parandada enda keeleoskust, et tagada neile sihtriigis parem integreeritus. Immigrantide keeleoskus mõjutab ka nende edasist sotsiaalset ja majanduslikku toimetulekut sihtriigis.

Arenenud riikides on viimasel ajal probleemiks vananev ühiskond, mis omakorda mõjutab riigi majandust väheneva tööjõu kaudu. Riigid peavad hakkama rohkem tegelema immigrantide vastuvõtmisega erinevatest riikidest, et elavdada enda majandust selle käigus (McDonald, Kippen 2001: 24). Näiteks on Saksamaa viimastel aastatel rõhku pannud immigrantide vastuvõtmisele ja suunanud neid tööle madalama palgaga kohtadele. Samuti näiteks Rootsi 21. sajandi alguse poliitika pööras tähelepanu immigrantide vastuvõtmise suurendamisele, sest prognoosid näitasid, et tööjõud on järgneva 50 aasta jooksul vähenemas neljandiku võrra (*Ibid.* 2001: 18). Seetõttu on riikidel oluline tegeleda immigrantide sotsiaalse ning majandusliku toimetuleku tagamisega, et immigrandid oleksid rahul eluga sihtriigis.

Alapeatüki kokkuvõtteks võib välja tuua, et immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut mõjutavad erinevad tegurid. Näitena võib välja tuua immigrantide haridustaseme, keeleoskuse, sotsiaalsete sidemete olemasolu ja sissetuleku. Immigrantide majanduslikku toimetulekut mõjutavad sotsiaalsed sidemed, mis omakorda võivad kaasa aidata näiteks töökoha leidmisele. Seega on need tegurid omavahel tihedas seoses ning ühtede olemasolu võib mõjutada teisi. Oluline tegur on ka immigrantide endapoolne panus ja aktiivsus ning sihtriigi enda panus. Näiteks on oluline tegeleda immigrantide harimise, keeleoskuse arendamise ning erinevate toetussüsteemidega, et immigrante hoida riigis ning tagada neile sotsiaalne ja majanduslik toimetulek seal elades.

2. Immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus Skandinaavia riikides

2.1. Immigrantide sotsiaalmajanduslik seisund Skandinaavia riikides – statistilised andmed

Bakalaureusetöö empiiriline osa keskendub immigrantide sotsiaalmajanduslikule staatusele Skandinaavia riikides (Norra, Rootsi, Taani, Soome). Kõigepealt tuuakse välja *Eurostat* andmebaasi uuringute abil immigrantide koguarv ning osakaal kogurahvastikust. Seejärel analüüsitakse *European Social Survey* andmebaasi uuringuid, kus tegeletakse küsimustega, mis hõlmavad immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut. Sealjuures uuritakse täpsemalt sotsiaalmajanduslikku staatust iseloomustavaid küsimusi ning staatust mõjutavaid tegureid. Otseselt ei saa eristada immigrante kui selliseid, kuid töös lähtutakse tunnetuslikust eristamisest ehk keda võivad kohalikud immigrantideks pidada või kes ise ennast mingi tunnuse abil immigrandiks peavad. Siinkohal võib uurida erinevaid jaotusi, milleks töös on võetud võimalikult palju erinevaid tunnuseid. Täpsemalt on töös vaatluse alla võetud need, kes pole sihtriigis sündinud; kelle vanemad pole riigis sündinud ning kellel puudub riigi kodakondsus.

Eurostat'i eesmärgiks on statistiliste andmete kogumine Euroopa riikide kohta (*Eurostat* 2016). *Eurostat* andmebaasi uuringute statistika alusel uuritakse immigrantide sissevoolu ning osakaalu kogurahvastikust Skandinaavia riikides. *European Social Survey* (ESS) on rahvusvaheliste uuringute andmebaas, mis keskendub põhiliselt inimeste uskumuste, väärtuste ja käitumise uurimisele (*European Social Survey* 2014). Käesolevas töös on ESS sobiv immigrantide sotsiaalmajandusliku staatuse täpsemaks analüüsiks. ESS on koostanud uuringuid immigratsiooni kohta kahel korral, aastatel 2002 ning 2014. Töös analüüsitakse täpsemalt 2014. aasta andmeid seetõttu, et vaadelda ja analüüsida kõige hilisemaid andmeid.

ESS andmebaasist valiti välja näitajad, mis kirjeldavad majapidamise kogutulu, kõrgeima haridustaseme ning subjektiivse üldise tervise statistikuid. Antud näitajad valiti sellepärast, et need kirjeldavad täpsemalt immigrantide sotsiaalmajanduslikku staatust ning seda mõjutavaid tegureid. Järgnevalt on välja toodud tabel, mis kirjeldab teooriast tulenevaid sotsiaalmajandusliku staatuse mõjutegureid ning nendele vastavaid ESS-i 2014. aasta uuringu näitajaid.

Tabel 2. Sotsiaalmajandusliku staatuse mõjutegurid ning nendele vastav näitaja ESS-is 2014. aasta uuringu järgi

Mõjutegurid	ESS näitaja
Sissetulek	Majapidamise kogutulu
Haridus	Kõrgeim haridustase
Sotsiaalne kapital	-
Keeleoskus	Sihtriigi keeleoskuse väärtustamine, kodune keelekasutus
Resideerumise aeg	Riiki elama asumise aasta
Töö otsimise aktiivsus	Tööturu staatus
Ettevõtlikkus	Tööturu staatus, töösuhe
Elukoht	Regioon
Integratsioon, kaasatus	Tööturu staatus, töösuhe
Perekond	Inimeste arv majapidamises
Amet/töökoht	Tööturu staatus, töösuhe, ametikoht
Tööstaaž	-
Seadused, immigratsioonipoliitika	Riikide eeldused immigrantidele
Leibkonna suurus	Inimeste arv majapidamises
Väljarände põhjused	Päritoluriik
Tervis	Subjektiivne tervisenäitaja, terviseprobleemid

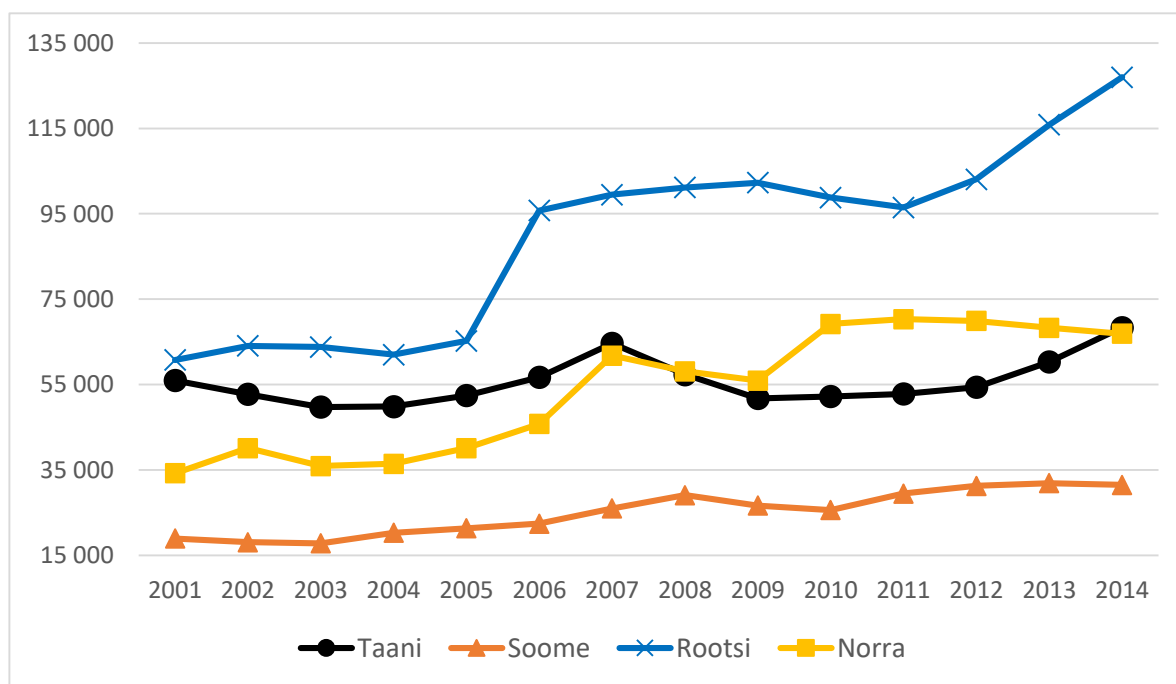
Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Tabel 2 kirjeldab teooriast pärinevate sotsiaalmajandusliku staatuse mõjutegureid ning nende vastavust ESS-i 2014. aasta uuringu näitajatele. Töösse on valitud edasiseks uurimiseks järgmised ESS näitajad: majapidamise kogutulu, kõrgeim haridustase, tööturu staatus, inimeste arv majapidamises ning subjektiivne tervisenäitaja. Antud näitajad on valitud, sest need kirjeldavad kõige täpsemalt mõjutegureid ning samuti on piisavalt lihtsustatud, et saaks läbi viia regressioonanalüüsi. ESS-i näitajatest on antud töös välja jäetud sihtriigi keeleoskuse väärtustamine seetõttu, et need vastusevariandid pigem annavad ülevaate väärtushinnangutest, mitte reaalsest olukorrast. Kodune keelekasutus, riiki elama asumise aasta, ametikoht, regioon, päritoluriik ning terviseprobleemid on välja jäetud tööst seetõttu,

et vastusevariandid on liiga detailsed selle analüüsi kontekstis. Töösuhet ei valitud analüüsi seetõttu, et antud näitajal on liiga vähe vastusevariante ning need ei kajasta uuringu läbiviimiseks vajalikku informatsiooni. Mõnede mõjutegurite näitajate puhul täpne vaste ESS-i uuringust puudub, mis on tabelis vastavalt märgistatud („-“).

Samuti analüüsiti töös ka immigrantide ning riigi protsentuaalseid tööturu hõivega seonduvat küsimust, milleks valiti viimase 7 päeva tegevus, mis näitab kas individ on olnud viimase seitsme päeva jooksul (vt lisa 9) näiteks palgasel tööl või töötu. Antud näitaja kaudu saab selgeks teha, kui suur osakaal inimesi töötab või omandab näiteks haridust. Näitaja puhul pole tegelikult määravaks teguriks see, et vastus nõuab viimase seitsme päeva tegevust, vaid pigem saab andmeid üldistada kui uuringu läbiviimise hetkelise olukorraga ning seostada tööturul hetkelise staatusega.

Järgnevalt on koostatud graafik kirjeldamaks immigrantide iga-aastast sissevoolu Skandinaavia riikides, täpsemalt Taanis, Soomes, Rootsis ja Norras.

Joonis 2. Immigrantide sissevool absoluutarvuna Skandinaavia riikidesse aastatel 2001–2014. Allikas: (Eurostat 2016); autori koostatud.

Joonisel 2 on valitud andmed aastatel 2001–2014 selle tõttu, et näha, millised on olnud muutused immigrantide koguarvus Skandinaavia riikides viimase 13 aasta jooksul. Jooniselt 2 on näha, et immigrantide sisseänne on olnud kõige kõrgem Rootsis ning kõige madalam Soomes antud perioodi jooksul. Taani ja Norra on omavahel vahetanud positsioone, vastavalt aastatel 2001–2007 on olnud immigrantide sissevool Taanis kõrgem kui Norras ning aastatel 2009–2013 on olnud Norras kõrgem kui Taanis. Samuti võib jooniselt välja tuua, et kõigis riikides (v.a Taani) on immigrantide sissevool vaadeldaval perioodil umbes kahekordistunud.

Jooniselt 2 tuleb välja, et Taanis on immigrantide sissevool olnud suhteliselt ebastabiilne. Aastatel 2001–2003 on immigrantide sissevool riiki langenud, kuid aastatel 2004–2007 jällegi tõusnud. Põhjus võib olla selles, et 2007. aasta keskpaiku tabas Taanit majanduskriis ning kestis kuni 2010. aastani (Ministry of Business...2013: 3). See selgitab ka fakti, et alates 2010. aastast hakkas immigrantide sissevool jällegi Taanis tõusma, mis võib olla tingitud majanduskriisist väljumisest.

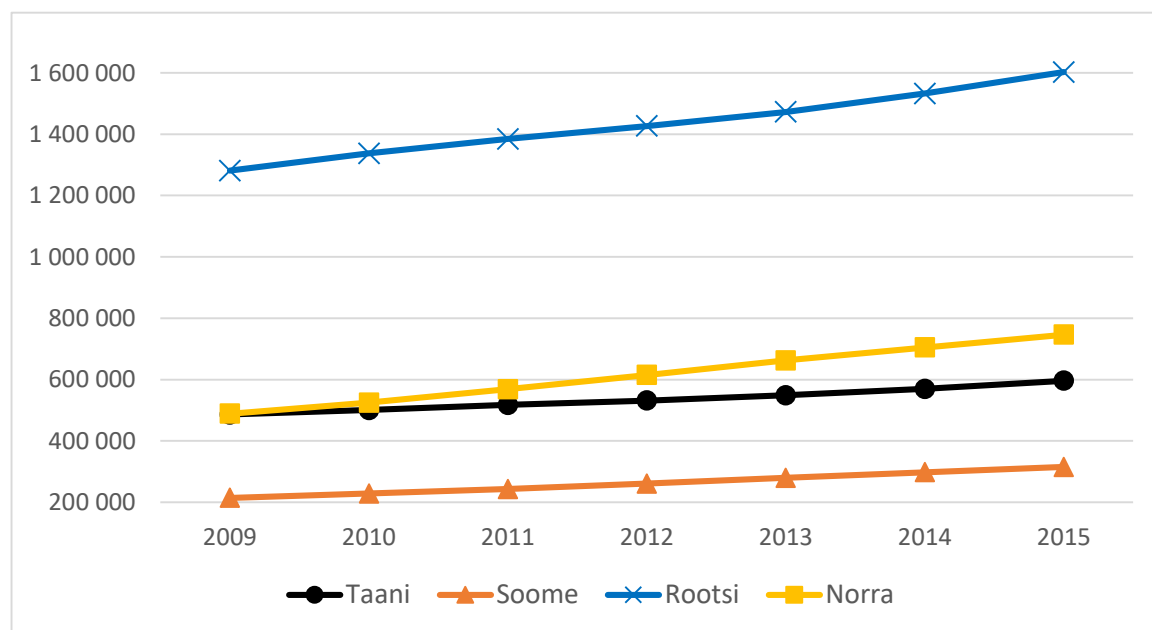
Jooniselt 2 on näha, et Soomes on olnud immigrantide sissevool kõige madalam antud riikides vaadeldaval perioodil. Samuti on näha, et immigrantide sissevool on Soomes olnud valdavalt stabiilne. Aastatel 2003–2008 on immigrantide koguarv Soomes veidi tõusnud ning aastatel 2008–2010 langenud, mis võib olla selgitatav samuti majanduskriisi tõttu. Aastatel 2010–2013 on immigrantide sissevool olnud tõusvas tendentsis. 2014. aastal on aga näha, et immigrantide sissevool on Soomes ja Norras veidi langenud ning Rootsis ja Taanis tõusnud. See erinevus võib aga tulla põgenike kvootide kehtestamisest seoses kriisiga Lähis-Idas. Jooniselt tuleb välja, et immigrantide sisseänne on olnud kõige kõrgem Rootsis vaadeldava perioodi puhul 2014. aastal, mil riiki rändas 126966 (vt lisa 1).

Jooniselt tuleb välja, et Rootsi on olnud kõige kõrgema immigrantide sissevooluga vaadeldaval perioodil teiste Skandinaavia riikidega võrreldes. Samuti on näha, et 2001–2005 on olnud immigrantide sissevoolus stabiilsed muutused, kohati veidi tõusnud ja vahepeal langenud. Peale 2005. aastat on aga toimunud järsk tõus Rootsis immigrantide sissevoolus, kus 2005. aastal rändas riiki üle 65 000 immigrandi ning 2006. aastal peaaegu 96 000 immigranti (vt lisa 1). Selline järsk tõus on põhiliselt tingitud kolmanda maailma riikides

emigreerunud põgenike arvelt, kelle põhiliseks sihtriigiks osutus Rootsi (Sweden and Migration 2016). Põgenikke võeti vastu põhiliselt Iraagist seal toimunud sõja tõttu, mis algas 2003. aastal. Aastatel 2006–2011 püsis immigrantide sissevool Rootsis üsna stabiilsena ning alates aastast 2011 hakkas jällegi märgatavalt tõusma. *Sweden and Migration* kodulehe andmetel oli 2014. aastal immigratsioon Rootsis rekordiline (umbes 127 000 immigranti), mis oli põhiliselt tingitud Süüria sõjaolukorrast (Sweden and Migration 2016). Seda fakti kinnitab ka Eurostati andmebaas, mille kohaselt oli riiki rännanud 2014. aastal 126 966 immigranti (vt lisa 1).

Jooniselt tuleb välja, et Norras on immigrantide sissevool aastatel 2001–2007 pidevalt tõusnud (v.a 2003.a). Aastatel 2007–2009 oli immigrantide sissevool Norras langevas trendis, mis võib olla selgitatav majanduskriisi abil. Pärast 2009. aastat on Norra immigrantide sissevool olnud kasvutendentsis ning 2013. aasta seisuga olnud üle 68 000.

Järgnevalt on välja toodud joonis, mis näitab immigrantide absoluutarvu ja selle muutusi Skandinaavia riikides.

Joonis 3. Immigrantide koguarv Skandinaavia riikides aastatel 2009–2015. Allikas: (Eurostat 2016); autori koostatud.

Joonisel 3 võetakse vaatluse alla aastad 2009–2015 selleks, et välja tuua viimase aja trende immigrantide koguarvus. Varasemate aastate andmed pole vaatluse alla võetud nende puudumise tõttu. Jooniselt 3 tuleb selgelt välja, et immigrantide koguarv on kõige kõrgem Rootsis ning kõige madalam Soomes vaadeldavatest riikides. Rootsi immigrantide kõrge koguarv on tingitud ka sellest, et Rootsi võtab vastu iga-aastaselt kõige rohkem immigrante. Kõikide riikide puhul on näha aga immigrantide koguarvus kasvavat trendi ehk kogu vaadeldava perioodi jooksul on immigrantide arv tõusnud.

Jooniselt 3 tuleb samuti välja, et Taanis ja Norras on olnud 2009. aastal sarnane arv immigrantide koguarv, kuid Norras on vaadeldaval perioodil immigrantide koguarv kasvanud jõudsamalt. Näiteks 2009. aastal on immigrantide arv Norras ja Taanis tunduvalt suurenenud viimastel aastatel (vt lisa 2). Kõige madalam on olnud immigrantide arv 2009. aastal, kus Soomes elas üle 200 000 immigrandi ning Rootsis üle 1 200 000 immigrandi (vt lisa 2). Järgnevalt on välja toodud tabel immigrantide osakaalust kogurahvastikust.

Tabel 3. Immigrantide osakaal kogurahvastikust (%) aastatel 2009–2015.

Riik/aasta	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Taani	8,8	9,0	9,3	9,5	9,8	10,1	10,5
Soome	4,0	4,3	4,5	4,8	5,2	5,5	5,8
Rootsi	13,8	14,3	14,7	15,0	15,4	15,9	16,4
Norra	10,2	10,8	11,6	12,3	13,1	13,8	14,4

Allikas: (Eurostat 2016); autori koostatud.

Tabelist 3 tuleb välja, et immigrantide osakaal kõikide riikide puhul tõusnud 2009–2015 aastal. Tabelist on näha, et immigrantide osakaal on kõige kõrgem Rootsis ning kõige madalam Soomes. Immigrantide osakaal on kõrge Rootsis ilmselt seetõttu, et Rootsi võtab ka iga-aastaselt kõige rohkem immigrante vastu. Märkimisväärselt kõrge on ka immigrantide osakaal kogurahvastikust Norras, 2015. aastal 14,4%. See näitab, et järelkult enamik immigrantidest jäävad sinna kohapeale ka elama. Joonist 3 ja tabelit 3 võrreldes on näha, et koguarvult on Norras tunduvalt vähem immigrante, kuid osatähtsuste aluselt on erinevus väike.

Järgnevalt on välja toodud tabel, mis kirjeldab ESS valimi suurust ning erinevate immigrantide määratluste valimit ja osakaalu koguvalimist vaadeldavates riikides 2014. aasta uuringute põhjal.

Tabel 4. ESS andmebaasi 2014. aasta uuringute gruppide valimi suurused ning nende omavaheline kattuvus Skandinaavia riikides

Koguarv Osakaal koguvalimist (%)	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Riigis mittesündinu (im1)	100 (4,79%)	237 (13,23%)	118 (7,86%)	169 (11,77%)
Vanemad pole riigis sündinud (im2)	82 (3,93%)	259 (14,46%)	104 (6,92%)	151 (10,52%)
Puudub riigi kodakondsus (im3)	48 (2,3%)	70 (4,07%)	62 (4,13%)	97 (6,75%)
im1 & im2	80 (3,83)	212 (11,84)	90 (5,99)	140 (9,75)
im1 & im3	48 (2,30)	64 (3,57)	58 (3,86)	93 (6,48)
im2 & im3	48 (2,30)	63 (3,52)	56 (3,73)	91 (6,34)
im 1 & im2 & im3	48 (2,30)	60 (3,35)	54 (3,60)	91 (6,34)
Vastanute arv kokku (100%)	2087	1791	1502	1436

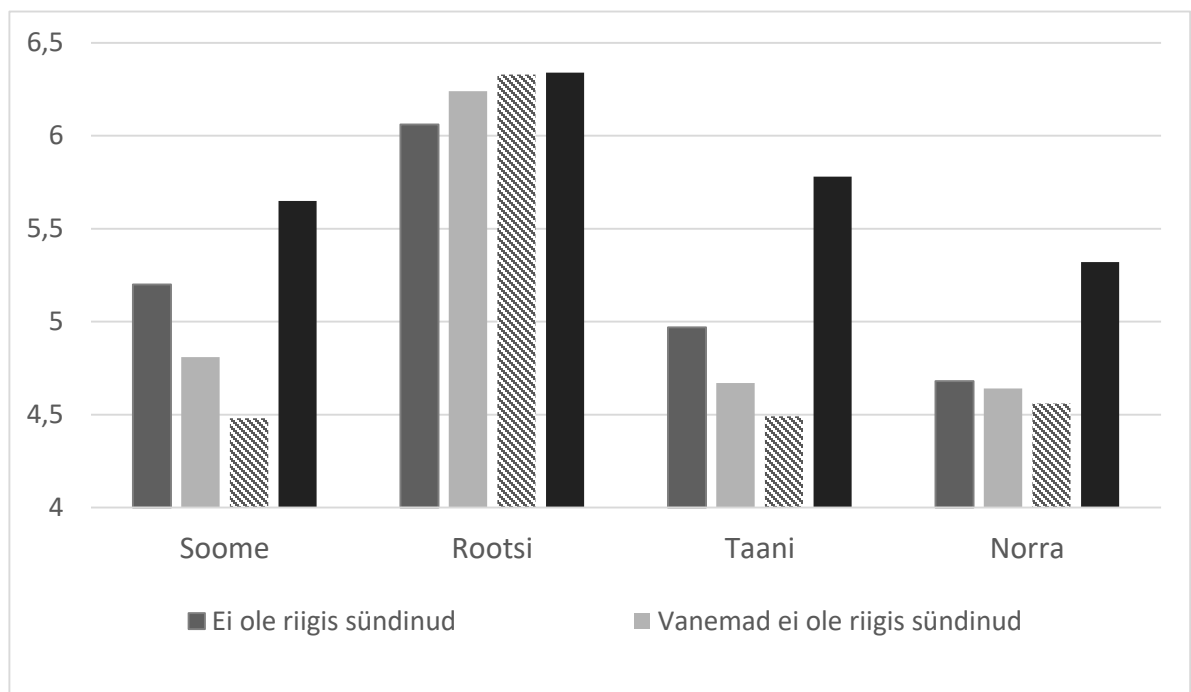
Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Tabelist 4 on näha, et kõige suurem koguvalim on Soomes ning kõige väiksem Norras. Kõige vähem on immigrante koguarvult Soomes kõikide liigituste alusel ning kõige rohkem kahe esimese liigituse puhul Rootsis ning viimase liigituse puhul Norras. Üldiselt on vaadeldavate gruppide osakaalud koguvalimist kõige suuremad esimese liigituse ehk ei ole riigis sündinud alusel (v.a Rootsi).

Tabelist 4 tuleb samuti välja, et erinevate immigrantide määratluste kattuvus on mõnedel juhtudel üsna suur. Näiteks kõigi riikide puhul suurim kattuvus riigis mittesündinute ja nende, kelle vanemad pole riigis sündinute vahel. Rootsis on see osakaal koguvalimist 11,84%, ning vaadeldes immigrantide määratlusi üksikult 13,23% ja 14,46%. Sama olukord on ka Norra andmete põhjal, ehk suures osas kattuvad need, kes pole riigis sündinud nendega, kelle vanemad pole riigis sündinud. Kõikide vaadeldavate immigrantide määratluste kattuvus

on väike, kuid küllaltki arvestatav. Seega võib väita, et vaadeldavad immigrantide määratlused kattuvad üsna suurel määral.

Järgnevalt on välja toodud joonis immigrantide majapidamise kogutulu aritmeetilistest keskmistest Skandinaavia riikides 2014. aastal. Majapidamise kogutulu skaala 2014. aastal nullist kümneni (01 kui kõige madalam, 10 kui kõrgeim tulutase). Riigiti oli majapidamise kogutulu arvestus erinev (vt lisa 7), mistõttu on need teisaldatud detsiilidesse. Arvestades ka riikide erinevat miinimum ja maksimum kogutulude erinevust, on see eelnevalt arvesse võetud. Majapidamise kogutulu on nendes riikides arvestatud pärast makse nii kuise kui ka aastase tuluna, olenevalt riigist.

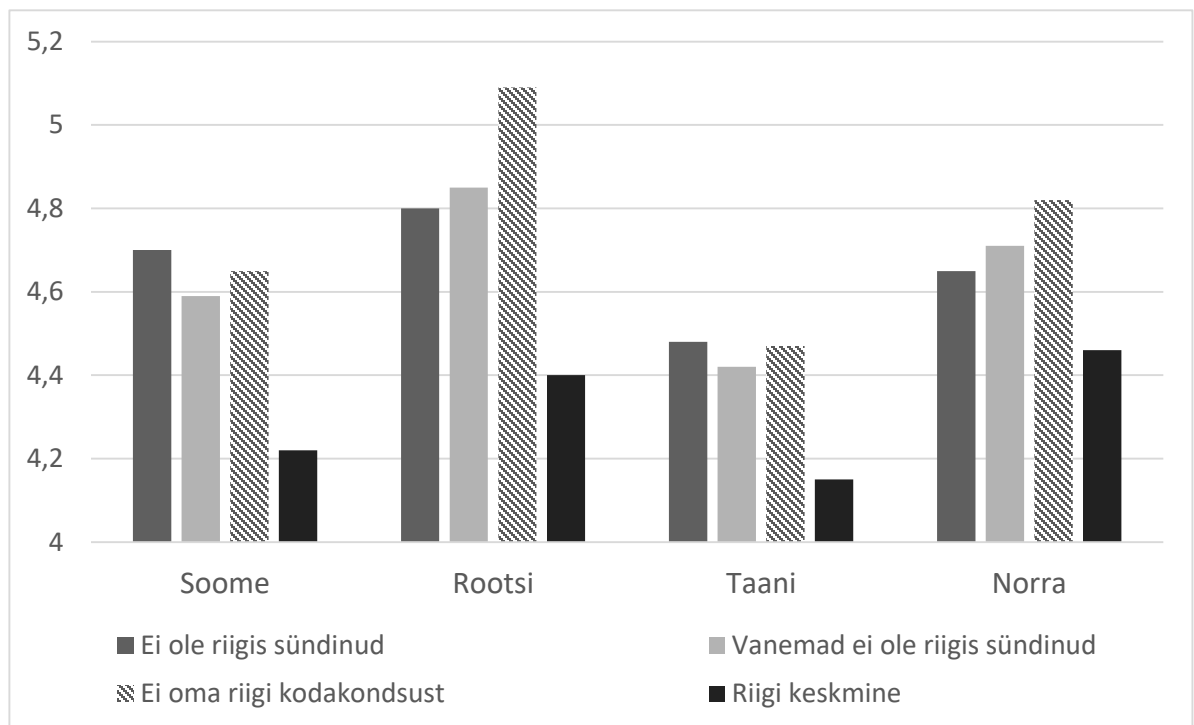

Joonis 4. Majapidamise kogutulu aritmeetilised keskmised (detsiilides) Skandinaavia riikides 2014. aastal erinevaid immigrantide määratlusi arvesse võttes. Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Jooniselt 4 tuleb välja, et neil, kes ei ole riigis sündinud, on majapidamise kogutulu kõrgeim Soomes, Taanis ning Norras, võrreldes teiste immigrantide määratlustega. Samuti on jooniselt näha, et neil, kellel ei ole kumbki vanem sündinud riigis, on majapidamise kogutulu riigiti keskmisel tasemel võrreldes teiste tunnustega. Kõige eristuvam on joonisel Rootsi, kus

kõige kõrgem majapidamise kogutulu on nendel, kes ei oma riigi kodakondsust ning kõige madalam nendel, kes ei ole riigis sündinud. Majapidamise kogutulu riikide võrdluses on kõige kõrgem Rootsis, millest võib järeldada, et Rootsis võivad immigrandid olla kõige paremini integreerunud ning üldiselt kõige väiksemad on majapidamise kogutulud Norras, v.a nendel, kes ei oma riigi kodakondsust. Kõige madalam majapidamise kogutulu on nendel, kes ei oma riigi kodakondsust Soomes ning kõige kõrgem on majapidamise kogutulu nendel, kes ei oma riigi kodakondsust Rootsis (vt lisa 5).

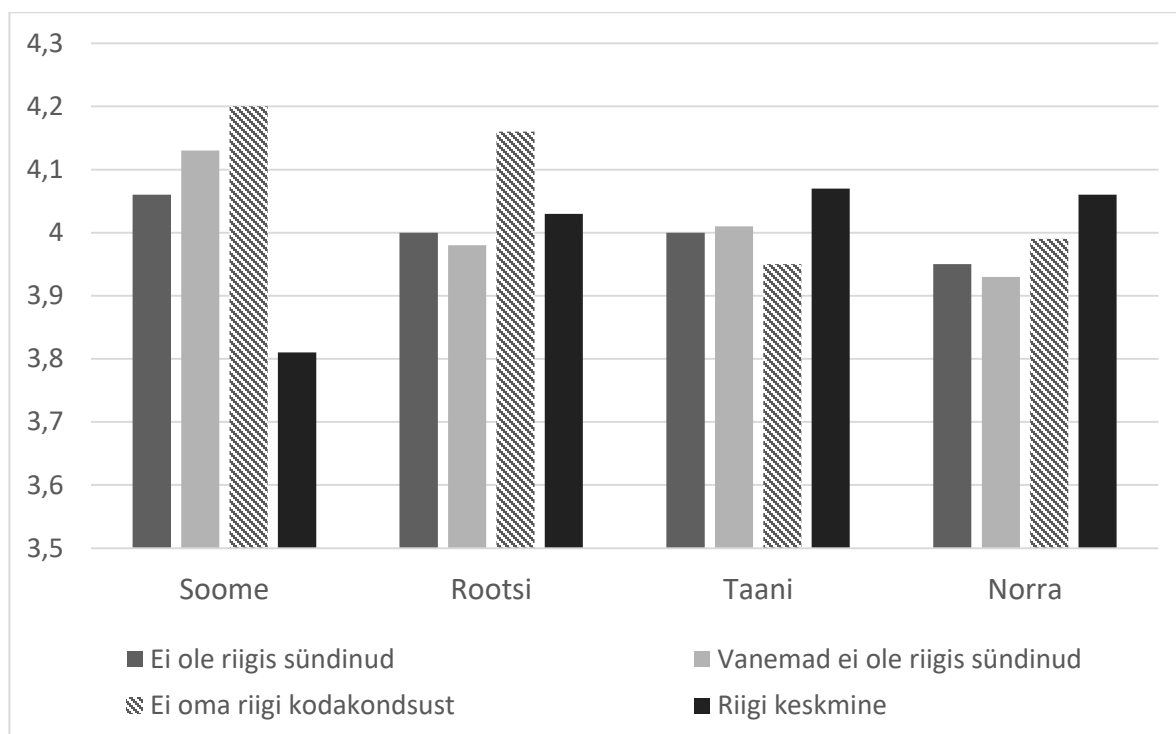
Järgnevalt on välja toodud immigrantide määratluste alusel nende haridustasemete aritmeetilised keskmised 2014. aastal Skandinaavia riikides. Kõrgeimat haridustaset on ESS-is uuritud ISCED (International Standard Classification of Education) abil, mis on rahvusvaheline standardne klassifikatsioon hariduse mõõtmiseks (OECD, European Union ... 2015: 11). ISCED tasemeid on 2014. aasta ESS andmebaasi uuringus ühest kuni seitsmeni ehk „1“ kui algharidus ja „7“ kui kõrgem kõrgharidus (vt lisa 8).

Joonis 5. Haridustaseme aritmeetilised keskmised Skandinaavia riikides 2014. aastal erinevaid immigrantide määratlusi arvesse võttes võrreldes riigi keskmisega. Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Jooniselt 5 tuleb välja, et kõige kõrgema keskmise haridustasemega on need, kes elavad ilma kodakondsuseta Rootsis. Kõige madalama haridustasemega immigrantide määratlustest on Taanis need, kelle vanemad ei ole sündinud riigis. Jooniselt selgub, et igas vaadeldavas riigis on riigi keskmine kõikidest immigrantide liigitamise võimalustest madalam. Siinkohal võib aga olla põhjenduseks see, et riigi keskmisesse on arvestatud sisse ka immigrandid ise, mis võib tulemusi mõjutada ning ei pruugi otseselt eristada kohalike ja immigrantide keskmiste erinevusi. Seega võib järeldada, et immigrantide haridustase ei pruugi olla takistuseks sotsiaalmajandusliku staatuse kujunemisel riigis. Kõikide immigrantide määratluste korral on kõige madalam haridustase Taanis, samuti ka riigi üldine keskmine haridustase.

Järgnevalt on välja toodud joonis subjektiivse üldise tervise aritmeetilistest keskmistest Skandinaavia riikides. Subjektiivset üldist tervist on indiviidid ise hinnanud skaalal ühest viieni (vt lisa 8), kus väärtuseks „1“ on „väga halb“ ning väärtuseks „5“ kui „väga hea“.

Joonis 6. Subjektiivse üldise tervises seisundi aritmeetilised keskmised Skandinaavia riikides 2014. aastal erinevaid immigrantide määratlusi arvesse võttes ja riigi keskmine. Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Üldiselt on kõigis riikides kõik immigrantide määratluste järgi jagunevad individid leidnud, et keskmiselt on nende tervis hea ehk hinnang „4“. Kõige paremaks keskmiseks on immigrantide määratlustest enda tervise hinnanud Soomes elavad kodakondsuseta individid (hinnangu keskmine 4,2) ning kõige kehvemaks Norras elavad individid, kelle vanemad pole riigis sündinud (hinnangu keskmine 3,93). Soome riigi keskmine tervisehinnang on kehvem võrreldes kõikide immigrantide määratlustega ning Rootsis on riigi keskmine kehvem vaid nende suhtes, kes ei oma riigi kodakondsust. Taanis ja Norras on riigi keskmine subjektiivne tervis hinnatud paremaks võrreldes kõigi vaadeldavate immigrantide määratlustega. Järgnevalt tuuakse välja viimase immigrantide jaotus tööturu staatuse alusel riigiti 2014. aastal.

Tabel 5. Immigrantide jaotus sotsiaalse staatuse alusel Skandinaavia riikides 2014. aastal (% kõigist immigrantidest)

Immigrandiks olemise tunnus/riik	Staatus	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Ei ole sündinud riigis	Hõivatud	54,0	56,1	51,7	72,2
	Haridust omandamas	25,0	11,4	13,6	9,5
	Ei tööta (otsivad/ei otsi tööd)	8,0	5,9	11	4,8
	Jäädavalt haige/puudega	2,0	3,4	3,4	3
	Pensionil	5,0	18,6	18,6	4,7
	Asendusteenistus/ajateenus	0,0	0	0	0
	Kodune	4,0	2,5	0,8	4,1
	Muu	2,0	1,3	0,8	1,2
Vanemad ei ole sündinud riigis	Hõivatud	47,6	56,0	52,9	72,8
	Haridust omandamas	30,5	12,0	13,5	10,6
	Ei tööta (otsivad/ei otsi tööd)	8,5	6,2	7,7	3,9
	Jäädavalt haige/puudega	1,2	4,2	2,9	3,3
	Pensionil	6,1	16,2	21,2	3,3
	Asendusteenistus/ajateenus	0,0	0	0	0
	Kodune	3,7	3,1	1	4
	Muu	2,4	1,5	1	1,3
Ei oma riigi kodakondsust	Hõivatud	47,9	52,9	53,2	78,4
	Haridust omandamas	29,2	18,6	12,9	6,2
	Ei tööta (otsivad/ei otsi tööd)	10,4	8,5	12,9	5,1
	Jäädavalt haige/puudega	2,1	4,3	3,2	2,1
	Pensionil	4,2	12,9	14,5	2,1

	Asendusteenistus/ajateenistus	0,0	0	0	0
	Kodune	6,3	2,9	1,6	4,1
	Muu	0,0	0	1,6	1

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Tabelist 5 on näha, et kõigi immigrantide määratluste puhul on kõigis riikides kõige suurem osakaal hõivatuid ehk palgalisel tööl olevaid indiviide. Soomes ja Rootsis on osakaalult teisel kohal haridust omandavate osakaal iga immigrandi määratluse korral. Rootsis ja Taanis on osakaalult teisel koha pensionärid. Pensionil olevate immigrantide osatähtsust on Rootsis ja Taanis märgatavalt kõrgem kui Soomes ja Norras. Siinkohal võib see mõjuda ka koormavalt riigi sotsiaalkaitseüsteemile, kui vanemaealiste osatähtsust on kõrge immigrantide seas. Üldiselt on asendus- või ajateenistuses olevate inimeste osakaal 0% kõiki immigrantide määratlusi arvesse võttes.

Tabeli 5 järgi saab ka võrrelda tööturu staatuste osakaale võttes aluseks sama immigrantide määratluse. Näiteks on kõige suurem hõivatute osakaal Norras kõikide immigrantide määratluste puhul võrreldes teiste Skandinaavia riikidega. Soomes on kõige madalam hõivatute osakaal nende puhul, kelle vanemad ei ole riigis sündinud ning kes ei oma riigi kodakondsust võrreldes teiste Skandinaavia riikidega. Nende puhul, kes pole riigis sündinud, on kõige madalam hõivatuse tase Taanis võrreldes teiste vaadeldavate riikidega. Haridust omandavate staatusega on protsentuaalselt kõige rohkem Soomes kõiki immigrantide määratlusi arvesse võttes ning kõige vähem Norras. Taanis on kõige suurem töötute osakaal nende puhul, kes pole riigis sündinud ja kes ei oma riigi kodakondsust. Soomes on aga kõige suurem töötute osakaal nende puhul, kelle vanemad ei ole riigis sündinud.

2.2. Sotsiaalmajandusliku staatuse seos immigrandi määratlusega – regressioonanalüüs

Töös kasutati kahte liiki analüüsi: t-teste ning regressioonanalüüsi, milles analüüsiti ESS uuringute tulemusi. Kõigepealt viiakse teises alapeatükis läbi erinevaid t-teste teste, et välja selgitada, millised on erinevused erinevate gruppide keskmiste vahel, täpsemalt immigrantide ja kohalike (vastand immigrantidele erinevate liigituste alusel) sotsiaalmajandusliku staatuse tunnuste ja mõjutegurite keskmiste vahel. Kohalike keskmised

saadakse vastanduvate keskmiste abil ning antud t-testidega saadakse teada kuidas immigrantide keskmised erinevad kohalike keskmistest erinevates sotsiaalmajanduslikku staatust näitavates tegurites. Täpsemalt tuuakse välja, kuidas erinevad ning milline on erinevus riigis sündinud ja mittesündinud indiviidide keskmise majapidamise kogutulu, haridustaseme ja tervise vahel. Seejärel viiakse läbi regressioonanalüüs, et selgitada välja milline on seos immigrandi määratluse ja erinevate toimetuleku näitajate vahel. Immigrandi määratlustest valitakse antud töös need, kes pole riigis sündinud. Regressioonanalüüsis valitakse järgnevad muutujad:

- Sõltuv muutuja: erinevad toimetuleku näitajad eraldi võetuna
  - majapidamise kogutulu, haridustase, subjektiivne üldine tervis, tööturu staatus
- Sõltumatu muutuja:
  - immigrandiks olemise määratlus ehk need, kes pole riigis sündinud (binaarne tunnus);
  - muutujad, mis mõjutavad vastavat sõltuvat muutujat (European Social Survey 2014).

Sõltumatud muutujad valitakse vastavalt sõltuvale muutujale ning teooriast tulenevale, vastasel juhul ei saa regressioonanalüüsi adekvaatselt kirjeldada. Näiteks kui sõltuvaks muutujaks on majapidamise kogutulu, siis valitakse sõltumatuteks muutujateks immigrandi määratlus (need, kes pole riigis sündinud) ning tööturu staatus, haridustase ja majapidamise suurus. Immigrandi määratlustest võetakse sõltumatuks muutujaks see tunnus, mis on enamikes riikides suurima valimiga (vt tabel 4), milleks on *im1* ehk need, kes pole riigis sündinud. Iga riigi kohta viiakse läbi neli regressioonanalüüsi ning selgitatakse välja, mis ja kuidas mõjutab majanduslikku kogutulu, haridustaset, tööturu staatust ja subjektiivset tervist ning kuidas immigrandi määratlus mõjutab seda muutujat.

Järgnevalt tuuakse välja sõltumatute valimite t-testide (*independent samples t-test*) tulemused, kus grupeerivaks tunnuseks on valitud järgnevad kategooriad:

- *im1*, kuhu alla kuulub kaks tunnust: riigis sündinud ja riigis mitte sündinud

- im2, kuhu alla kuulub 2 tunnust: vanemad on riigis sündinud ning vanemad ei ole riigis sündinud
- im3, kuhu alla kuulub 2 tunnust: omab riigi kodakondsust ja ei oma riigi kodakondsust (European Social Survey 2014).

Võrreldavateks tunnusteks on valitud järgnevad tunnused:

- majapidamise kogutulu ($1=\text{kõige madalam} \dots 12=\text{kõige kõrgem}$)/($1=1.\text{detsiil}$ ehk $1/10 \dots 10=10.\text{detsiil}$ ehk $10/10$)
- kõrgeim haridustase ($1=\text{algharidus} \dots 5=\text{kõrgharidus}$)/($1=\text{algharidus} \dots 7=\text{kõrgem III astme haridus}$ ehk kõrgem kui magister)
- subjektiivne üldine tervis ($1=\text{väga halb} \dots 5=\text{väga hea}$) (European Social Survey 2014).

T-testide läbiviimiseks ning tulemuste tõlgendamiseks on koostatud järgnevad hüpoteesid:

- 1) H_0 ehk nullhüpotees tähendab, et immigrantide ja kohalike keskmiste näitajate vahel puudub statistiliselt oluline erinevus
- 2) H_1 ehk alternatiivne hüpotees tähendab, et immigrantide ja kohalike keskmiste näitajate vahel on statistiliselt oluline erinevus

Testides on olulisusnivooks võetud 0,05 ehk 5%. Olulisuse tõenäosus tähistatakse tähisega p. Kui $p > 0,05$, siis jäädakse H_0 ehk nullhüpoteesi juurde ning juhul kui $p \leq 0,05$, siis lükatakse nullhüpotees ümber ning seega kehtib alternatiivne hüpotees ehk H_1 ning vastupidisel juhul jäädakse nullhüpoteesi ehk H_0 juurde.

Vastavad t-testid on läbi viidud iga riigi lõikes eraldi. Järgnevalt on välja toodud tabel, mis kirjeldab t-testide tulemusi (vt lisa 10–13) erinevate riikide lõikes 2014. aastal.

Tabel 6. T-testide tulemused ehk immigrantide ja kohalike keskmiste vahel statistiliselt oluline („+“) ning statistiliselt ebaoluline („-“) erinevus 2014. aastal Soomes, Rootsis, Taanis ja Norras

Sotsiaal- majanduslikud näitajad/statistiline olulisus	Ei ole riigis sündinud				Vanemad ei ole riigis sündinud				Ei ole riigi kodakondsust			
	Soome	Rootsi	Taani	Norra	Soome	Rootsi	Taani	Norra	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Majapidamise tulu	-	-	+	+	+	-	+	+	+	-	+	+
Kõrgeim haridustase	+	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
Subjektiivne tervis	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	-

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Tabelist 6 tuleb välja, et riigis sündinute ja nende, kes pole riigis sündinud (immigrantide 1.tunnus) majapidamise tulu keskmiste vahel on statistiliselt oluline erinevus Taanis ja Norras. Samuti on Soomes, Taanis ja Norras statistiliselt oluline erinevus nende vahel, kelle vanemad on sündinud riigis ja kelle vanemad pole riigis sündinud ning ka kodakondsusega ning kodakondsuseta majapidamise kogutulu keskmiste vahel. Tabelist on näha, et kõrgeima haridustaseme keskmiste puhul on statistiline oluline erinevus vaid Soomes nende vahel, kes on riigis sündinud ning kes pole ja Rootsis nende vahel, kelle vanemad on riigis sündinud ning kellel pole. Tabelist tuleb välja, et Soomes on subjektiivse üldise tervise keskmiste vaheline erinevus statistiliselt oluline kõikide immigrantide ja kohalike gruppide puhul. Seega võib väita, et majapidamise tulu vahel on enamasti immigrantide gruppide ning kohalike keskmiste vahel statistiliselt oluline erinevus (v.a Rootsi), mis tähendab, et nende keskmised on gruppide vahel erinevad. Sama näitaja puhul on aga Rootsis kõikide immigrantide gruppide ja kohalike vahel keskmiste erinevus statistiliselt ebaoluline.

Kõrgeima haridustaseme puhul on Soomes ning Rootsis ühe immigrandi grupi ja kohalike vahel erinevus, mistõttu võib nende juhtude väljajätmiselt järeldada, et enamasti on kõrgeima haridustaseme keskmised pigem sarnased immigrantide ja kohalike vahel. Subjektiivse tervise puhul on statistiliselt oluline erinevus immigrantide ja kohalike puhul vaid Soomes.

Järgnevalt viiakse läbi regressioonanalüüs erinevate mudelitega, et saada teada, milline on seos erinevate sotsiaalmajanduslike näitajate ja immigrantide erinevate liigituste vahel. Eeldusteks, et regressioonanalüüs kirjeldab seost on järgnevad:

- 1) regressioonmudel oleks statistiliselt oluline ning võetaks vastu alternatiivhüpotees

(H₁):

$$H_0: \beta_0 = \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = \beta_4 = 0$$

$$H_1: \text{leidub } \beta_j \neq 0$$

- 2) sõltumatud muutujad oleksid statistiliselt olulised ning võetaks vastu alternatiivhüpotees iga muutuja suhtes (H₁):

$$H_0: \beta_0 = 0$$

$$H_1: \beta_0 \neq 0$$

Esimeses regressioonanalüüsis võetakse sõltuvaks muutujaks majapidamise kogutulu. Sõltumatuteks muutujaks valitakse kõrgeim haridustase, subjektiivne üldine tervis, inimeste arv majapidamises, erinevad tööturu staatused fiktiivsete muutujatena ning immigrandiks olemise määratlus (need, kes pole riigis sündinud).

Tabel 7. Regressioonanalüüsi tulemused 2014. aastal kui sõltuvaks muutujaks majapidamise kogutulu

Sõltumatud muutujad/beetakordajad riigiti	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Konstant	1,41*	2,623*	3,33*	2,70*
Kõrgeim haridustase (X ₁)	0,37*	0,07*	0,15*	0,10*
Subjektiivne tervis (X ₂)	0,40*	0,49*	0,10	0,21*
Inimeste arv majapidamises (X ₃)	0,78*	0,93*	0,98*	0,79*
Õppija staatuses ^a (X ₄)	-2,33*	-2,39*	-2,62*	-1,40*
Töötu staatuses ^a (X ₅)	-2,30*	-1,91*	-2,21*	-1,64*
Pensionil ^a (X ₆)	-0,80*	-1,57*	-1,86*	-1,48*
Kodus staatuses ^a (X ₇)	-1,61*	-1,92*	-1,68*	-2,01*
Muu staatus ^a (puudega/jäädavalt haige, ajateenistus, muu) (X ₈)	-1,65*	-1,36*	-2,64*	-1,39*
Ei ole riigis sündinud (X ₉)	-0,90*	-0,58*	-1,00*	-1,17*
Mudeli kirjeldatuse tase (kohandatud R ²)	0,429	0,385	0,444	0,276

*-statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05
sõltuv muutuja: majapidamise kogutulu

^a referentsväärtus: palgaline töö

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Tabelist 7 tuleb välja, et kõik sõltumatud muutujad on statiliselt olulised, v.a subjektiivne tervis Taanis, mille puhul võetakse vastu nullhüpotees ehk muutuja pole statistiliselt oluline. Kõikide regressioonmudelite $p < 0,05$ ehk võetakse vastu alternatiivhüpotees, mille kohaselt on kõik mudelid olulised (vt lisa 14). Mudelite puhul on arvesse võetud, et kuna tegemist on mikroandmetega on ka mudeli kirjeldatuse tase on tavalisest madalam.

Üldisemalt võttes on näha, et positiivse seosega majapidamise kogutulu suhtes on kõrgem haridustase, inimeste arv majapidamises ja subjektiivne tervis. Kõik tööturu staatused võrreldes palgalise tööga ning valitud immigrandi määratlus on negatiivselt seotud majapidamise kogutuluga. Seega võib väita, et mida kõrgem on indiviidi haridustase ning mida suurem on inimeste arv majapidamises, seda kõrgem on majapidamise kogutulu ning mida parem on indiviidi tervis, seda parem on ka majapidamise kogutulu. Juhul kui indiviidil on teine tööturu staatus kui palgaline töö, siis mõjutab see negatiivselt ka tema majapidamise kogutulu. Samuti selgus, et majapidamise kogutulu ja riigis mittedündinu vahel on negatiivne seos.

Täpsemalt analüüsides tabelit 7 selgub, et kõrgeim haridustase on kõige määravam majapidamise kogutulu puhul Soomes ning kõige vähem määravamaks osutus see Rootsis. Inimeste arv majapidamises osutus kõige määravamaks majapidamise kogutulu suhtes Taanis ning kõige vähem määravamaks Soomes. Subjektiivse tervise mõju majapidamise kogutulule osutus kõige määravamaks Rootsis ning kõige vähem määravamaks Norras. Regressioonianalüüsist tuleb välja, et kõigi tööturu staatuste puhul on majapidamise kogutulu kehvem võrreldes palgalise tööstaatuses. Norra puhul on näha, et kui ei ole riigis sündinud, siis on majapidamise kogutulu kõige tugevamas negatiivses seoses. Antud kontekstis on kõige paremas olukorras Rootsis elavad inimesed, kes ei ole riigis sündinud. Tabelist tuleb samuti välja, et Norra puhul on majapidamise kogutulu kõige tugevamas negatiivses seoses immigrandi määratlusega.

Tabel 8. Regressioonianalüüsi tulemused 2014. aastal kui sõltuvaks muutujaks kõrgeim haridustase

Sõltumatud muutujad/beetakordajad riigiti	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Konstant	3,58*	3,62*	2,84*	1,84*
Majapidamise kogutulu (X_1)	0,29*	0,19*	0,24*	0,19*
Subjektiivne tervis (X_2)	0,15*	0,18	0,26*	0,38*
Inimeste arv majapidamises (X_3)	-0,18*	-0,13	-0,22*	-0,08
Vastanute vanus (X_4)	-0,02*	-0,02*	-0,01*	0,01
Ei ole riigis sündinud (X_5)	0,57*	0,63*	0,49	0,43
Mudeli kirjeldatuse tase (kohandatud R^2)	0,229	0,044	0,063	0,042

*-statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05

sõltuv muutuja: kõrgeim haridustase

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Kõikide regressioonimudelite puhul on ka seekord $p < 0,05$, mis tähendab, et võtame vastu alternatiivhüpoteesi, mille kohaselt on kõik regressioonimudelid statistiliselt olulised. Jällegi on võetud arvesse, et mikroandmete puhul on ka kirjeldatuse tasemed üsna madalad. Sõltumatute muutujate puhul on näha, et majapidamise kogutulu on statistiliselt oluline muutuja kõikide riikide puhul. Subjektiivne tervis on oluline kõikide riikide, v.a Rootsi puhul. Inimeste arv on statistiliselt oluline muutuja Soome ja Taani puhul ning vastanute vanus kõikide riikide, v.a Norra puhul. Riigis mittesündinu tunnusmuutuja on statistiliselt oluline muutuja haridustaseme sõltumatu muutujana Soomes ning Rootsis.

Üldiselt on tabelist näha, et samad sõltumatud muutujad on riigiti samamärgilised ehk samasuunalised sõltuvaga, v.a vastanute vanuse puhul. Tabelist on täpsemalt näha, et positiivse seosega kõrgeima haridustaseme suhtes on majapidamise kogutulu, ei ole riigis sündinud ja subjektiivne tervis. Negatiivse ehk vastassuunalise seosega on inimeste arv majapidamises ning vastanute vanus. Seega võib väita, et mida kõrgem on majapidamise kogutulu, seda kõrgem on ka indiviidide haridustase. Samuti saab Soome ja Rootsi puhul väita, et riigis mittesündinud on positiivselt seotud haridustasemega. Tabelist 8 võib järeldada, et mida parem on indiviidi hinnatav tervis, seda kõrgem on ka tema haridustase. Samuti mida rohkem inimesi on majapidamises, seda madalam on indiviidi kõrgeim

haridustase. Statistiliselt olulisi sõltumatuid muutujaid arvestades, mida vanem on indiid, seda madalam on tema kõrgeim haridustase.

Tabelist 8 tuleb välja, et majapidamise kogutulu on haridustasemega kõige enim seotud Soomes ning kõige vähem Rootsis ja Norras. Subjektiivne tervis on kõige tugevamalt seotud haridustasemega Norras ning kõige vähem Soomes. Inimeste arv majapidamises on haridustasemega enim seotud Taanis. Vastanute vanus on haridustasemega üldiselt suhteliselt sama tugevalt seotud igas vaadeldavas riigis. Rootsis on riigis mittesündinu kõige tugevamalt seotud haridustasemega.

Tabel 9. Regressioonianalüüsi tulemused 2014. aastal kui sõltuvaks muutujaks subjektiivne üldine tervis

Sõltumatud muutujad/beetakordajad riigiti	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Konstant	4,02*	4,05*	3,96*	4,19*
Majapidamise kogutulu (X_1)	0,05*	0,05*	0,02*	0,03*
Kõrgeim haridustase (X_2)	0,03*	0,01	0,03*	0,03*
Vastanute vanus (X_3)	-0,01*	-0,01*	0,00	-0,01*
Õppija staatuses ^a (X_4)	0,18*	0,02	0,11	-0,00
Töötü staatuses ^a (X_5)	-0,08	-0,23*	-0,42*	-0,29
Pensionil ^a (X_6)	-0,25*	-0,06	-0,37*	-0,27*
Koduses staatuses ^a (X_7)	0,07	-0,08	-0,09	-0,40*
Muu staatus ^a (puudega/jäädavalt haige, ajateenistus, muu) (X_8)	-0,61*	-0,89*	-1,47*	-1,30*
Ei ole riigis sündinud (X_9)	-0,03	-0,03	-0,01	-0,19*
Mudeli kirjeldatuse tase (kohandatud R^2)	0,220	0,132	0,113	0,171

*-statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05

sõltuv muutuja: subjektiivne üldine tervis

^areferentsväärtus: palgaline töö

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Kõikide regressioonmodelite puhul on $p < 0,05$, mis tähendab, et võtame vastu alternatiivhüpoteesi, mis väidab, et mudelid on statistiliselt olulised. Ka selle regressioonmudeli korral võib öelda, et kuna tegemist on mikroandmetega, on kirjeldatuse tasemed pigem madalamad. Sõltumatute muutuja statistilised olulisused on väga varieeruvad riigiti, v.a majapidamise kogutulu, mis on igas riigis statistiliselt oluline sõltumatu muutuja.

Tabelist 9 on näha, et üldiselt on majapidamise kogutulu, kõrgeim haridustase, õppija staatus subjektiivse tervisehinnanguga positiivses seoses. Negatiivselt seostuvad subjektiivse tervisenäitajaga antud juhul vastanute vanus, riigis mittesündinu võrreldes riigis sündinuga ja tööturu staatused nagu töötu, pensionil, kodune (v.a Soome puhul) ja muu võrreldes palgalise tööstaatusena. Seega mida kõrgem on majapidamise kogutulu või haridustase, seda parem on indiviidi subjektiivselt hinnatav üldine tervis. Õppija staatuses olemise puhul on samuti indiviidi subjektiivselt tervisehinnang parem kui palgalisel tööl olijatel. Mida kõrgem on indiviidi vanus, seda kehvem on ka indiviidi subjektiivselt hinnatav tervis. Riigis mittesündinu puhul on subjektiivne tervisenäitaja kehvem võrreldes riigis sündinuga. Samuti ka kõigi tööturu staatusetega indiviidide puhul (v.a õppija staatuses) on subjektiivselt hinnatav tervis kehvem võrreldes palgalise tööstaatusetega indiviididega.

Tabel 10. Regressioonanalüüsi tulemused 2014. aastal kui sõltuvaks muutujaks on binaarne tunnus: palgaline töö

Sõltumatud muutujad/beetakordajad riigiti	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Konstant	-0,35*	-0,03	0,01	-0,03
Kõrgeim haridustase (X_1)	0,07*	0,02*	0,03*	0,03*
Subjektiivne tervis (X_2)	0,13*	0,12*	0,09*	0,12*
Ei ole riigis sündinud (X_3)	-0,00	0,01	-0,01	0,16*
Mudeli kirjeldatuse tase (kohandatud R^2)	0,174	0,066	0,064	0,09

*-statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05

sõltuv muutuja: palgaline töö

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Antud regressioonmodelite puhul on samuti vastu võetud alternatiivhüpotees, mis väidab, et mudelid on statistiliselt olulised ($p < 0,05$). Sõltumatud muutujad on statistiliselt olulised, v.a ei ole riigis sündinud binaarne tunnus.

Tabeli 10 põhjal saab väita, et kõrgem haridustase, subjektiivne tervisenäitaja seostuvad palgalise tööstaatusetega positiivselt ehk mida kõrgem on haridustase ning mida parem on indiviidi tervisenäitaja, seda suurem on tõenäosus omada palgalist tööd. Riigis mittesündinu seostub palgalise tööga positiivselt vaid Norra puhul, kuid see seos pole piisavalt tugev tegemaks üldisemaid järeldusi.

2.3. Tulemuste sisuline analüüs

Regressioonanalüüsis esines palju erinevaid tulemusi ning nende tulemuste paremaks tõlgendamiseks võrreldakse regressioonanalüüsist saadud tulemusi varasemate teooriate ning empiiriliste töödega. Varasemad teooriad on täpsemalt lahti seletatud töö teoreetilises osas, täpsemalt peatükkides 1.2 ning 1.3. Tulemuste sisulises analüüsis vaadatakse läbi teoorias analüüsitud üldistusi ning võrreldakse neid regressioonanalüüsi tulemustega. Samuti analüüsitakse ka teooriast tulenevate ja empiirikas selgunud tulemuste sarnasusi, erisusi ning selgitatakse mis võiks olla nende põhjuseks.

Teooria kohaselt võetakse Rootsis rohkem vastu immigrante, sest Rootsi on vananeva ühiskonnaga riik ning 21. sajandi algusest on selle vastu võideldud immigrantide vastuvõtmise kaudu, mille käigus suurendatakse tööealise elanikkonna arvu. Statistilisest analüüsist on näha, et Rootsi võtab vastu kõige rohkem immigrante, mis läheb kokku ka teoorias väljatooduga (vt joonis 2). Samuti tuleb ka tabelist 3 välja, et ka immigrantide osakaal on suurim Rootsis (vt tabel 3). Teine väga kõrge immigrantide osakaalu poolest kogurahvastikust on Norra, mis võib olla seotud ka sellega, et Norras on kõige väiksem osakaal töötuid immigrantide määratluste alusel, mistõttu võivad immigrandid riiki resideeruda ka kauemaks (vt tabel 5). Kõige madalam immigrantide osakaal Soomes, mis võib olla seotud sellega, et Soomes võetakse ka koguarvult vastu kõige vähem immigrante võrreldes teiste Skandinaavia riikidega (vt joonis 3). Seega saab välja tuua, et Rootsis on absoluutarvult ja osakaalult kõige rohkem immigrante, kuid immigrantide osakaal kogurahvastikust on ka kõrge näiteks Norra puhul.

Teooriast selgus, et Skandinaavia riigid on populaarsed sihtkohad humanitaarimmigrantide jaoks. Immigrantide iga-aastane koguarvu kasv Skandinaavia kõigis riikides näitab, et üha enam immigrante tahab elama tulla just Skandinaavia riikidesse. Järelikult võib kõrgete immigrantide koguarvude puhul öelda seletuseks, et riigipoolne panus Skandinaavia riikides immigrantide integratsioonile on kõrge. Üldiselt võib ka välja tuua immigrantide arvu üleüldise kasvu kõigis Skandinaavia riikides, mis samuti viitab efektiivsele

integratsioonipoliitikale. Teoorias kirjeldatu põhjal võib hea integratsioonipoliitika taga olla riigi tugi keeleoskuse arendamisel ja immigrantide heaolu tagamisel.

Teoorias välja toodud joonis 1 seletab sotsiaalse toimetuleku seost majanduslikuga. Seega kui on tagatud majanduslik toimetulek, siis mõjutab see positiivselt ka sotsiaalset. Mida kõrgem on immigrandi majapidamise kogutulu, seda kõrgem peaks olema ka tema sotsiaalne toimetulek ühiskonnas. Sotsiaalset toimetulekut mõjutab positiivselt näiteks integratsioon ja keeleoskus. Integratsiooni näitajana regressioonanalüüsis võib vaadelda immigrantide määratluste omavahelisi erinevusi ning võrrelda neid ka riigi keskmisega. Integratsiooni puhul on ka oluline näitaja majanduslik sissetulek. Kirjeldavast statistilisest analüüsist selgus, et majapidamise kogutulu keskmiste puhul on kõige väiksemad erinevused Rootsis vaadeldavates gruppides (vt joonis 4). Siinkohal võib samuti tuua välja, et kuna Rootsi võtab koguarvult vastu kõige rohkem immigrante, siis võib järeldada, et Rootsis on immigrandid paremini integreerunud ning Rootsi süsteem on seetõttu ka kõige kogenum selles. Antud töö põhjal on raske teha üldistusi, kus riigis on parem süsteem või integreeritus, kuid kõikides vaadeldavates riikides on vastuvõtlik süsteem immigrantide suhtes.

Teooriast saab välja tuua üldistuse, mille kohaselt on Rootsis väiksem palgalõhe immigrantide ja kohalike vahel võrreldes Suurbritanniaga. Antud bakalaureusetööst saab ka palgalõhe kirjeldamiseks tuua majapidamise kogutulu ning kirjeldava statistika tulemuste põhjal võib väita, et Rootsis on nähtavalt väiksemad majapidamise kogutulu aritmeetiliste keskmiste erinevused nii immigrantide gruppide kui ka immigrantide erinevate liigituste ja riigi keskmise vahel (vt joonis 4). Võrreldes ka Skandinaavia riikidega on Rootsis erinevused kõige väiksemad. T-testid kinnitasid kirjeldava statistika tulemusi Rootsi suhtes, kus majapidamise kogutulu keskmiste erinevus kohalike ja kõikide immigrantide määratluste vahel statistiliselt ebaoluline. T-testidest tuli ka välja, et teistes vaadeldavates riikides on majapidamise kogutulu keskmiste erinevus kohalike ja immigrantide määratluste vahel statistiliselt oluline (v.a Soome immigrantide 1.tunnus). Siinkohal võib järeldada, et majapidamise kogutulu puhul kohalike ja immigrantide erinevate tunnuste vahel pole Rootsis olulisi erinevusi, mis viitab Rootsi vastuvõtlikule immigratsioonipoliitikale. Rootsi immigratsioonipoliitika põhimõte immigrantide vastuvõtmiseks on tööealiste inimeste

osakaalu suurendamine, et lahendada vananeva ühiskonnaga kaasnevaid probleeme. Vastuvõtva immigratsioonipoliitika tagajärjeks on riigis paremini integreerunud immigrandid, mistõttu on ka nende majapidamise kogutulu keskmine sarnane riigi keskmisega ning pole oluliselt erinev kohalike omast, mis mõjutab ka immigrantide üldist majanduslikku toimetulekut. Seega on Rootsis immigrantide majanduslik toimetulek stabiilsem võrreldes teiste vaadeldavate riikidega.

Teorias joonise kohaselt on näha, et sissetulek, haridustase ning töökoht mõjutavad positiivselt majanduslikku toimetulekut (vt joonis 1). Regressioonanalüüsis oli majandusliku toimetuleku näitajaks valitud majapidamise kogutulu ning kui see võeti sõltuvaks muutujaks selgus, et majapidamise kogutulu on positiivses seoses nii kõrgeima haridustasemega kui ka palgalise tööstaatusega võrreldes teiste staatustega. Seega kui on kõrgem haridustase ja kui tööstaatus on palgaline töö, siis on ka kõrgem majapidamise kogutulu. Regressioonanalüüsist selgus, et majapidamise kogutulu on negatiivses seoses immigrandi määratlusega. Siinkohal võib väita, et empiirika tulemused tõestavad teorias väljatoodut.

Teoriast selgus, et immigrantide sotsiaalmajanduslikust staatusest sõltub ka tervishoiuteenuste kasutamine. Samuti tuli teoriast välja, et mida parem on sotsiaalmajanduslik staatus, seda parem on ka immigrantide tervis. Sotsiaalmajanduslikku staatust mõjutab majanduslik toimetulek, mida omakorda mõjutab sissetulek, milleks antud töös on võetud majapidamise kogutulu näitaja. Regressioonanalüüsi tulemustest võib välja tuua, et mida kõrgem on indiviidi majapidamise kogutulu või haridustase, seda parem on indiviidi poolt hinnatav tervis. Samuti tuli regressioonanalüüsist välja, et kehtib ka vastupidine olukord ehk mida parem on indiviidi hinnatav tervisenäitaja, seda kõrgem on tema majapidamise kogutulu ning haridustase. Veel võib tulemustest välja tuua, et immigrandi määratlus on negatiivses seoses subjektiivse tervisenäitajaga ehk riigis mitesündinu puhul on subjektiivselt hinnatav tervis kehvem võrreldes riigis sündinuga.

Samuti võib sotsiaalmajanduslikku staatuse näitajaks võtta ka tööturu staatuse, mille korral võib väita, et mida parem on immigrandi tööturu staatus, seda parem on ka tema tervis. Töös võeti vaatluse alla erinevad tööturu staatused võrreldes palgalise tööga.

Regressioonanalüüsist selgus, et kõigi tööturu staatuste näitajate puhul (v.a õppija staatus) on subjektiivne tervisenäitaja kehvem võrreldes palgalise tööstaatusega. Seega võib väita, et tööl käivad ja tööd omavad inividid on parema tervisega kui näiteks töötud või pensionärid. Õppija staatuses võib olla parem subjektiivne tervis võrreldes palgalise tööstaatusega seetõttu, et üldjuhul on õppija staatuses inimesed nooremad.

Teooria kohaselt mõjutab immigrantide majanduslikku toimetulekut ka leibkonna suurus ning seda pigem negatiivselt. Regressioonanalüüsis, kus sõltuvaks muutujaks oli majapidamise kogutulu, valiti üheks sõltumatuks muutujaks ka inimeste arv majapidamises. Regressioonanalüüsist tuli välja, et kui inimeste arv majapidamises suureneb ühe ühiku võrra, siis majapidamise kogutulu suureneb teatud arv kordi erinevates riikides ehk seos majapidamise kogutulu ja inimeste arv leibkonnas vahel on positiivne. Tulemused võivad ka erineda seetõttu, et regressioonanalüüsis ei võetud arvesse ülalpeetavate arvu, mis aga teoorias oli majandusliku toimetuleku üks mõjutajaid.

Teoorias toodi välja, et töötus ja passiivne käitumine mõjutavad negatiivselt sotsiaalset toimetulekut. Tööturu staatuse osakaalud olid erinevad riigiti ning kõige suurem töötute osakaal oli Taanis kahe immigrandi määratluse puhul (ei ole riigis sündinud, puudub riigi kodakondsus) ning ühe liigituse puhul Soomes. Kõige väiksem töötute osakaal oli Norras kõigi immigrandi määratluste puhul, kus võib põhjuseks tuua selle, et Norras on ka kõige suurem osakaal hõivatuid kõikide immigrantide määratluste puhul. Sellest tulenevalt ei ole immigrantide haridustase nii erinev tööõudluses ning immigrantid kohanevad paremini ja leiavad kiiremini töökoha. Regressioonanalüüsi tulemustes saab vaadata juhtu kus sõltuvaks muutujaks on valitud majapidamise kogutulu. Tulemustest on näha, et töötute staatus on majapidamise kogutuluga negatiivses seoses võrreldes palgalise tööstaatusega. Seega on töötute staatuses madalam majanduslik sissetulek kui palgalise tööstaatusega ning seetõttu kannatab ka majanduslik toimetulek, mille tulemusel ka sotsiaalne. Järelikult on ka siinkohal teooria leidnud kinnitust empiirikast.

Teooriast selgus üldistus, mille kohaselt mõjutab immigrandi haridustase otseselt tema töö leidmist. Antud töös on töö leidmise näitajaks töötute staatus, mistõttu saab vaadata

regressioonanalüüsi tulemusi, kus sõltuvaks muutujaks on võetud palgaline töö. Tulemustest on näha, et kõrgeim haridustase on palgalise tööstaatuses positiivses seoses. Seega mida kõrgem on immigrandi haridustase, seda suurem on tõenäosus saada palgaline töö. Regressioonanalüüsi tulemuste kaudu ei saa aga välja selgitada teoorias väidetut, mille kohaselt immigrantide parem haridustase ei pruugi tagada majanduslikult head toimetulekut, sest tööturul eelistatakse kohalikke või immigrantide haridus ei vasta sihtriigi omale. Saab järeldada, et empiirika tõestab vaid osaliselt teoorias käsitletut.

Teoorias toodi välja, et immigrantidesse suhtutatakse tihti eelarvamusega, mille kohaselt immigrante seostatakse näiteks ebakompetentsusega. Kompetentsuse näitajaks võib töös läbi viidud uuringute kohaselt võtta haridustaseme. Läbiviidud kirjeldava statistika põhjal võib väita, et kõikidel immigrantide määratluste puhul on keskmine haridustase kõrgem võrreldes riigi üldise keskmise haridustasemega. Riigi üldises keskmises on aga sees ka immigrandid, mistõttu on valim suurem ning väärtused võivad varieeruda rohkem. Antud kirjeldava statistika puhul saab aga järeldada, et immigrantide haridustase ei pruugi olla tihti halvem, mis ka näitab, et nad ei pruugi olla riigi keskmisest tasemest ebakompetentsemad. Samuti selgus ka t-testidest, et kõrgeima haridustaseme keskmiste erinevus ei olnud üldiselt statistiliselt oluline immigrantide ja kohalike vahel (v.a Soomes ja Rootsis ühe tunnuse puhul). Nii kirjeldava statistika kui ka t-testide analüüsi tulemused selgitavad tegelikkust vaadeldavate andmete puhul, kuid kohalike hoiakut seal ei mõõdetud, mistõttu ei saa kohalike hoiakute kohta järeldusi teha. Samuti ei saa tulemuste põhjal mõõta haridustaseme efektiivsust kindla sihtriigi tööturul ehk kas immigrantidel on sihtriigi nõudlusele vastav haridustase.

Regressioonanalüüsi puhul, kus sõltuvaks muutujaks on majapidamise kogutulu, on need, kes pole riigis sündinud negatiivselt seotud majapidamise kogutuluga. See tähendab, et need, kes pole riigis sündinud, saavad väiksemat majapidamise kogutulu kõigis vaadeldavates riikides võrreldes nendega, kes on riigis sündinud (vt tabel 7). Haridustaseme puhul on näha, et need, kes pole riigis sündinud on positiivselt seotud kõrgema haridustasemega ehk neil on parem haridustase võrreldes nendega, kes on riigis sündinud (vt tabel 8). Jällegi ei saa regressioonanalüüsi puhul hinnata nõudluse ja haridustaseme vastavust riikide puhul, kuid

saab üldistada, et immigrantidel ei ole tihtipeale madalam haridustase võrreldes kohalikega. Subjektiivse tervise kui sõltuva muutujaga regressioonanalüüsist selgub, et antud immigrandi määratluse alusel on seos negatiivne (vt tabel 9). See tähendab, et need, kes pole riigis sündinud, on hinnanud enda tervist kehvemaks võrreldes nendega, kes on riigis sündinud. Siit võib üldistada, et immigrandid hindavad enda subjektiivset üldist tervist kehvemaks kui kohalikud. Regressioonanalüüsis, kus sõltuvaks muutujaks valiti palgaline töö, ei saa teha üldistavaid järeldusi, sest seos polnud kas statistiliselt oluline või piisavalt tugev (vt tabel 10).

Läbiviidud regressioonanalüüsi puhul saab teha erinevaid üldistusi ning luua seoseid teooriaga. Antud töös läbiviidud regressioonanalüüsist selgus, et enamasti tõestas empiirika teoreetilist tausta. Mõningal juhtudel empiirika tõestas ka vastupidist, kuid arvestades, et tegemist oli mikroandmetega, on vajalik teatud tulemuste tõestamiseks teha edasisi uuringuid. Skandinaavia riikides võetakse iga aastaselt vastu arvuliselt palju immigrante, mis tõestab teooriat, mille kohaselt on Skandinaavia riigid populaarsed immigrantide seas. Näiteks tuleb välja, et Rootsis võetakse vastu koguarvult kõige rohkem immigrante, mis on seotud Rootsi integratsioonipoliitikaga ning põhimõtetega suurendada tööealise elanikkonna osakaalu. Immigrantide osakaal kogurahvastikust oli viimastel aastatel kõige suurem Norra puhul, kus oli ka immigrantide kõikide liigituste puhul kõige suurem hõivatute osakaal. Seega saab väita, et ka Norras on immigrandid hästi integreerunud ning ühiskonda sulandunud.

Kokkuvõte

Immigratsioon on tänapäeval laialdane probleem, mistõttu on oluline tegeleda sellest tulenevate probleemidega. Antud bakalaureusetöös võeti vaatluse alla üks võimalikke probleeme, milleks on immigrantide toimetulek sihtriigis. Sellest tulenevalt uuriti immigrantide majanduslikku ja sotsiaalset toimetulekut, mis kujundavad omakorda nende sotsiaalmajandusliku staatuse. Töös selgitati immigrantidega seotud mõisteid, toimetuleku näitajaid ja nende mõjutegureid. Skandinaavia riigid on tuntud heaoluühiskonna poolest, mistõttu on need ühed populaarsemad sihtriigid immigrantidele.

Migratsioon on inimeste rändamise protsess, millel võib olla erinevaid põhjuseid, alustades majanduslikest põhjustest ning lõpetades sõjaolukorraga immigrantide lähteriigis. Immigrantide definitsioonid on erinevad ning sõltuvad näiteks sihtriigi seadustest, immigrantide päritolust ning nende kodakondsusest. Immigrandiks loetakse riiki sisseännanud, kes on sündinud väljaspool sihtriiki. Täpsemalt võib immigrante kategoriseerida majandusimmigrantideks ja põgenikeks. Immigratsioon on tugevalt seotud igapäevase toimetulekuga, mis võib sõltuda erinevatest teguritest.

Immigrantide kohanemise puhul sihtriigis on oluliseks teguriks integratsioon, mis hõlmab endas toimetulekut. Toimetuleku all mõistetakse igapäevast hakkama saamist. See jaguneb kaheks: majanduslikuks ja sotsiaalseks. Majanduslik toimetulek hõlmab sissetulekut, töökoha omamist ja elukohaga seonduvat ning sotsiaalne toimetulek näiteks integratsiooni ning keeleoskust. Majandusliku ja sotsiaalse toimetuleku kujundavad erinevad mõjutegurid, milleks on näiteks ametikoht, sissetulek, haridustase, tööstaaž, väljarände põhjused ja immigratsioonipoliitika sihtriigis. Samuti võib ka toimetulekut kujundada immigrandi tervislik seisund ning leibkonna suurus või ülalpeetavate arv. Toimetulek võib sõltuda ka riigipoolsest panusest, milleks võivad olla näiteks erinevad kursused, mis aitavad

immigrandil leida töökoht. Nii majanduslik kui ka sotsiaalne toimetulek kujundavad omakorda immigrandi sotsiaalmajandusliku staatuse.

Skandinaavia riikides on vähem diskrimineerimist kui näiteks Balti riikides, mis võib olla üks põhjustest miks Skandinaavia riigid on ühed populaarsemad sihtriigid immigrantide jaoks. Täpsemalt võtavad Skandinaavia riigid vastu vähemalt 17000 immigranti aastas. Immigrantide koguarv oli kõige kõrgem Rootsis, 2014. aastal rändas Rootsi üle 126000 immigrandi, mis oli kõrgeim vaadeldavatest riikidest vaadeldaval perioodil. Põhjuseks võib siinkohal tuua Rootsi immigratsioonipoliitika, mis on vastuvõtlik immigrantide suhtes seetõttu, et tööeline rahvastik väheneb. Skandinaavia riikides on immigrantide osakaal kogurahvastikust üsna kõrge. Näiteks oli immigrantide osatähtsus kogurahvastikust 2015. aastal vaadeldavates riikides vahemikus 6% kuni 16%. Kõige väiksem osatähtsus oli Soomes ning kõige kõrgem Rootsis.

Bakalaureusetöö ESS-i uuringute kirjeldava statistika analüüsist tuli välja, et majapidamise kogutulu (detsiilides) aritmeetiline keskmine on kõige kõrgem Rootsis nii immigrantide liigituste kui ka riigi üldise keskmise alusel. Kõige väiksemad erisused immigrantide ja riigi keskmise vahel majapidamise kogutulu puhul on samuti Rootsis. Antud tulemust kinnitas t-testide tulemus, mis näitas, et Rootsi puhul ei ole immigrantide ja kohalike majapidamise kogutulu keskmiste erinevus statistiliselt oluline. Seega saab järeldada, et Rootsis immigrantide majapidamise kogutulu ei erine oluliselt riigi keskmisest.

Sotsiaalse staatuse jaotuse puhul oli kõige suurem osakaal hõivatuid ning kõige väiksem osakaal töötuid Norras kõikide immigrantide määratluste puhul. Vaadeldavate immigrantide määratluste alusel on kõige suurem osakaal haridust omandavaid Soomes ning kõige väiksem Norras. Kõige suurem osakaal pensionäre on kõikide immigrantide määratluste alusel Rootsis ja Taanis.

T-testide tulemustest selgus, et erinevused immigrantide ja kohalike vahel on statistiliselt kõige olulisemad majapidamise kogutulu keskmiste puhul Soomes, Taanis ja Norras, v.a Rootsis. Kõrgeim haridustaseme keskmiste erinevus oli statistiliselt oluline Soomes nende

vahel, kes on ja ei ole riigis sündinud ning Rootsis nende vahel, kelle vanemad on ja ei ole riigis sündinud.

Regressioonianalüüsist selgus, et empiirika kinnitas teooriast tulenevalt, kuid tuli ette ka vastupidiseid tulemusi. Töös võeti majandusliku toimetuleku näitajaks majapidamise kogutulu. Täpsemalt selgus empiirilisest osast, et majapidamise kogutulu oli positiivses seoses kõrgeima haridustasemega, subjektiivse tervisenäitajaga, inimeste arvuga majapidamises ning palgalise tööga. Teoorias toodi välja, et majanduslikku toimetulekut mõjutab positiivselt kõrgem haridustase ja töö omamine, mistõttu kinnitab siinkohal empiirika teooriat. Vastupidine seos toodi teoorias välja aga majandusliku toimetuleku ja inimeste arvu vahel, mis tuleneb ilmselt sellest, et antud empiirilises uuringus ei võetud otseselt arvesse ülalpeetavate arvu. Majapidamise kogutulu oli negatiivses seoses kõikide sotsiaalse jaotuse staatustega võrreldes palgalise tööga ning samuti immigrandiks olemise staatusega. Kõrgeima haridustasemega olid positiivselt seotud majapidamise kogutulu, subjektiivne tervisenäitaja ja immigrandiks olemise staatus. Negatiivselt olid aga seotud inimeste arv majapidamises ning vastanute vanus. Subjektiivse tervisenäitajaga olid positiivses seoses majapidamise kogutulu, kõrgeim haridustase ning õppijaks olemine võrreldes palgalise tööga. Siinkohal kinnitas samuti teooria empiirika tulemusi tervise ja sissetuleku ning hariduse vahel. Negatiivselt oli subjektiivse tervisenäitajaga seotud vastanute vanus, töötu, pensioni, kodune ja muu tööturu staatus võrreldes palgalise tööga ning immigrandiks olemise staatus. Palgalise tööga oli positiivses seoses kõrgeim haridustase, subjektiivne tervisenäitaja ning immigrandiks olemise staatus Norra puhul. Teooriast tuli välja, et keeleoskus mõjutab positiivselt sotsiaalset toimetulekut.

Regressioonianalüüsi tulemused pigem kinnitasid teooriast tulenevat. Töö eesmärgiks oli välja selgitada, kas ja millises aspektides erineb immigrantide majanduslik ja sotsiaalne toimetulek kohalike omast Skandinaavia riikide näitel. Töö tulemusi kokku võttes võib väita, et immigrantide toimetulek erineb kohalike omast vaid teatud aspektides. Töö empiirilise osa käigus selgus, et erinevate näitajate analüüsimisel on majapidamise kogutulu ning subjektiivne tervisenäitaja negatiivses seoses riigis mittesündinu tunnusega võrrelduna riigis sündinuga ning positiivses seoses kõrgeima haridustasemega. Seega võib järeldada, et

immigrandi määratlus võib mõjutada majapidamise tulu, mis on otseselt seotud ka sissetulekuga ning immigrandiks olija hindab enda tervisenäitajat kehvemaks võrreldes kohalikuga. Kõrgeima haridustaseme puhul on aga seos immigrandi määratlusega positiivne. Üldistusi ei saa aga teha palgalise tööstaatus ja immigrandi määratluse vahel, sest seos oli kas statistiliselt ebaoluline või polnud piisavalt tugev.

Töö käigus ei uuritud aga immigrantide hakkamasaamist vastavalt nende päritolule. Edasistes uuringutes oleks võimalik uurida täpsemalt, millistest piirkondadest pärit immigrantidel on kalduvus paremale toimetulekule. Samuti ei ole antud uuringus eristatud põgenikke, mida võiks edasistes uuringutes vaatluse alla võtta ning uurida kuidas erineb näiteks sõjapõgenike toimetulek teiste immigrantide omast. Edasistes uuringutes oleks võimalik ka vaatluse alla võtta immigrantide haridustase. Täpsemalt võiks analüüsida, kuidas vastab immigrantide haridustase nõudlusele sihtriigis. Lisaks oleks võimalik empiiriliselt uurida täpsemalt immigrantide sihtriigi keeleoskuse taset ning kuidas see omakorda mõjutaks immigrantide toimetulekut sihtriigis. Seega on veel võimalik antud töö teemat edasi arendades jõuda uute lahendusteni.

Viidatud allikad

1. **Alba, R.** Bright vs. blurred boundaries: Second-generation assimilation and exclusion in France, Germany, and the United States. *Ethnic and Racial Studies* Vol. 28, No.1, pp. 20–49, 2005.
2. **Coleman, J. S.** Social Capital in the Creation of Human Capital. *The University of Chicago Press Journals, American Journal of Sociology*, Vol. 94, pp. S95–S120, 1988.
3. **Euroopa Ühenduste Komisjon.** Teatiste eelnõu Komisjonilt Nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide komiteele. Legaalse ja illegaalse migratsiooni vaheliste seoste uurimus. Brüssel, 2004, 20 lk.
4. **European Social Survey.** ESS Round 1: European Social Survey Round 1 Data. Data file edition 6.4. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC, 2002.
5. **European Social Survey.** ESS Round 7, Appendix A2, Income ESS – 2014 ed 3.0. 2014.
[http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round7/survey/ESS7_appendix_a2_e03_0.pdf#page=2&zoom=auto,-107,789] 05.10.16
6. **European Social Survey.** ESS Round 7: European Social Survey Round 7 Data. Data file edition 1.0. Norwegian Social Science Data Services, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC, 2014.
7. **Eurostat statistics.** Immigration by five year age group, sex and country of previous residence, 2016. [<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>] 23.04.2016
8. **Eurostat statistics.** Population on 1 January by age and sex, 2016. [<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>] 23.04.2015

9. **Eurostat statistics.** Population on 1 January by age, sex and broad group of country of birth, 2016. [<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>] 23.04.2016
10. **Fuller, S.; Martin, T. F.,** Predicting Immigrant Employment Sequences in the First Years of Settlement, *International Migration Review*, Vol. 46 No. 1, 2012, pp. 138–190.
11. **González-González, J. M.; Bretones, F. D.** Pushed or pulled? Entrepreneurial behaviour among immigrants as a strategy to cope with negative social identity, *Identities*, Vol. 20 No. 5, pp. 633–648, 2013.
12. **Hainmueller, J.; Hiscox, M. J.;** Attitudes toward Highly Skilled and Low-skilled Immigration: Evidence from a Survey Experiment. *American Political Science Review* Vol. 104, No. 1, pp. 61–84, 2010.
13. **Huerta, M. E. S.; Pérez, B.** Second-language literacy, immigration, and globalization. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, Vol. 18 No.4, pp. 485–500, 2015.
14. **Kesler, C.** Immigrant Wage Disadvantage in Sweden and the United Kingdom: Wage Structure and Barriers to Opportunity. *International Migration Review*, Vol. 44, No. 3, pp. 560–592, 2010.
15. **Khoo, S-E.; Hugo, G.; McDonald, P.** Which Skilled Temporary Migrants Become Permanent Residents and Why? *International Migration Review*, Vol. 42, No. 1, pp. 193–226, 2008.
16. **Lee, T. L.; Fiske, S. T.** Not an outgroup, not yet an ingroup: Immigrants in the Stereotype Content Model. *International Journal of Intercultural Relations*, Vol. 30, pp. 751–768, 2006.
17. **McDonald, P.; Kippen, R.** Labor Supply Prospects in 16 Developed Countries, 2000–2050. *Population and Development Review*, Vol. 27, No. 1, pp. 1–32, 2001.
18. **Ministry of Business and Growth Denmark.** The Financial Crisis in Denmark, pp. 1–41, 2013.
19. **OECD, European Union, UNESCO Institute for Statistics.** ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Education Programmes and Related Qualifications, OECD Publishing, pp. 1–118, 2015.

[<http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/iscde-2011-operational-manual.pdf>] 06.10.16

20. **OECD/European Union** (2015). Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In, OECD Publishing, Paris [<http://dx.doi.org/10.1787/9789264234024-en>] 21.12.15
21. **Parsons, C. R; Skeldon, R.; Walmsley, T. L; Winters, L. A.** Quantifying International Migration: A Database of Bilateral Migrants Stocks. International Migration, Economic Development & Policy, pp. 17–59, 2007.
22. **Pettersen, S. V.; Østby, L.** Immigrants in Norway, Sweden and Denmark. Scandinavian comparative statistics on integration. Samfunnsspeilet 5. Statistics Norway, pp. 76–83, 2013.
23. **Raiküla, K.** Lasterikaste perede toimetulek, seda toetav võrgustik ja abivajadus. Magistritöö, Tallinna Ülikool, Sotsiaaltöö instituut, 2012, 82 lk.
24. **Riedel, S.** The Interrelation of Immigrants' Interethnic Ties and Socioeconomic Status in Germany. An Autoregressive Panel Analysis. Eur J Population, Vol. 31, pp. 287–307, 2015.
25. **Roth, W. D.; Seidel, M. D. L.; Ma, D.; Lo, E.** In and Out of the Ethnic Economy: A Longitudinal Analysis of Ethnic Networks and Pathways to Economic Success across Immigrant Categories. International Migration Review, Vol. 46 No. 2, pp. 310–361, 2012.
26. **Sardadvar, S.** How Migrant Status Affects Health Beyond Socioeconomic Status: Evidence from Austria. International Migration Review, Vol. 49, No. 4, pp. 843–877, 2015.
27. **Schüller, S.** Parental ethnic identity and educational attainment of second-generation immigrants. Journal of Population Economics Vol. 28, Iss. 4, pp. 965–1004, 2015.
28. **Sweden and Migration.** Iraq War and EU migration, 2016. [<https://sweden.se/migration/#2000>] 23.04.2016.
29. **Žagar, M.** Citizenship and Integration: General considerations and some possible impacts of the EU citizenship on (re) integration of immigrants. Razprave in gradivo. Treatises and Documents 56–57, pp. 70-119, 2008.

30. **Wall, K.; José, J. S.** Managing Work and Care: A Difficult Challenge for Immigrant Families. *Social Policy & Administration* Vol. 38, No. 6, pp. 591–621, 2004.
31. **Verkuyten, M.; Martinovic, B.** Majority Member's Recognition and Protest Against Discrimination of Immigrants: The Role of Power Threat, Deprovincialization and Common National Identity. *Social Justice Research*, Vol. 28, pp. 257 –273, 2015.
32. **Werner, H.** The Integration of Immigrants Into the Labour Markets of the EU. IAB Labour Market Research Topics. Institute of Employment Research, Nuremberg (Germany), No-52, pp. 1–35, 2003.

Lisad

Lisa 1. Immigrantide sissevool Skandinaavia riikidesse aastatel 2001–2015

Aasta/riik	Taani	Soome	Rootsi	Norra
2001	55 984	18 955	60 795	34 264
2002	52 778	18 113	64 087	40 122
2003	49 754	17 838	63 795	35 957
2004	49 860	20 333	62 028	36 482
2005	52 458	21 355	65 229	40 148
2006	56 750	22 451	95 750	45 776
2007	64 656	26 029	99 485	61 774
2008	57 357	29 114	101 171	58 123
2009	51 800	26 699	102 280	55 953
2010	52 236	25 636	98 801	69 214
2011	52 833	29 481	96 467	70 337
2012	54 409	31 278	103 059	69 908
2013	60 312	31 941	115 845	68 313
2014	68 388	31 507	126 966	66 903

Allikas: (Eurostat 2016); autori koostatud.

Lisa 2. Immigrantide koguarv ja osakaal kogurahvastikust (%) Skandinaavia riikides aastatel 2009–2015

Aastad/arv (%)	Taani	Soome	Rootsi	Norra
2009	486 003 (8,8)	214 118 (4,0)	1 280 908 (13,8)	488 753 (10,2)
2010	500 772 (9,0)	228 481 (4,3)	1 337 214 (14,3)	524 601 (10,8)
2011	517 230 (9,3)	243 217 (4,5)	1 384 111 (14,7)	568 338 (11,6)
2012	531 540 (9,5)	260 856 (4,8)	1 426 402 (15,0)	614 722 (12,3)

2013	548 411 (9,8)	279 743 (5,2)	1 472 353 (15,4)	662 526 (13,1)
2014	569 596 (10,1)	297 812 (5,5)	1 532 563 (15,9)	704 440 (13,8)
2015	595 876 (10,5)	314 856 (5,8)	1 602 522 (16,4)	746 375 (14,4)

Allikas: (Eurostat 2016); autori koostatud.

Lisa 3. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ning subjektiivse heaolu kirjeldava statistika analüüs Skandinaavia riikides 2002. ja 2014. aastal, võttes aluseks riigis mittedündinud

Toimetuleku näitajad/statistilised andmed	Riik	Keskmine		Mood		Mediaan		Min	Max	Vastanud (%)	
		2002	2014	2002	2014	2002	2014	2002/2014		2002	2014
Majapidamise kogutulu	Soome	6,38	4,81	6	3	6	4	3/1	10/10	90,5	84,1
	Rootsi	6,78	6,24	5	10	7	6	2/1	11/10	92,1	92,3
	Taani	7,2	4,67	9	1	8	4	1/1	11/10	83,6	85,6
	Norra	8,09	4,64	9	1	9	4	1/1	12/10	97	92,7
Haridustase	Soome	3,08	4,59	3	4	3	4	1/1	5/7	92,3	100
	Rootsi	3,15	4,85	3	5	3	5	1/1	5/7	99,1	98,8
	Taani	3,24	4,42	3	6	3	4,5	1/1	5/7	98,5	100
	Norra	3,84	4,71	5	7	3	5	1	5	81	99,3
Subjektiivne üldine tervis	Soome	2,18	4,06	2	4	2	4	1	5	100	100
	Rootsi	2,07	4	2	4	2	4	1	5	100	99,6
	Taani	2,22	4	1	4	2	4	1	5	100	100
	Norra	2,1	3,95	2	4	2	4	1	5	100	100

Allikas: (European Social Survey 2002; European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 4. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ning subjektiivse heaolu kirjeldava statistika analüüs Skandinaavia riikides 2002. ja 2014. aastal, võttes aluseks need, kelle vanemad pole riigis sündinud

Toimetuleku näitajad/statistilised andmed	Riik	Keskmine		Mood		Mediaan		Min	Max	Vastanud (%)	
		2002	2014	2002	2014	2002	2014	2002/2014		2002	2014
Majapidamise kogutulu	Soome	6,14	5,2	5	3	6	5	3/1	12/10	88,9	87
	Rootsi	6,69	6,06	9	10	7	6	1/1	11/10	93	91,6
	Taani	7,53	4,97	9	1	8	5	1/1	11/10	88,6	87,3
	Norra	8,16	4,68	9	1	9	4	1/1	12/10	97	94,7
Haridustase	Soome	3,13	4,7	3	4	3	4	1/1	5/7	95,2	100

Subjektiivne üldine tervis	Rootsi	3,11	4,8	3	5	3	5	1/1	5/7	98,3	98,3
	Taani	3,38	4,48	3	6	3	5	1/1	5/7	98,7	100
	Norra	3,82	4,65	3	7	3	5	1/1	5/7	83,5	99,4
	Soome	2,03	4,13	2	4	2	4	1	5	100	100
	Rootsi	2,1	3,98	2	4	2	4	1	5	100	99,6
	Taani	2,03	4,01	1	4	2	4	1	5	100	100
	Norra	2,01	3,93	2	4	2	4	1	5	100	100

Allikas: (European Social Survey 2002; European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 5. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ning subjektiivse heaolu kirjeldava statistika analüüs Skandinaavia riikides 2002. ja 2014. aastal, võttes aluseks need, kellel puudub riigi kodakondsus

Toimetuleku näitajad/statistilised andmed	Riik	Keskmine		Mood		Mediaan		Min	Max	Vastanud (%)	
		2002	2014	2002	2014	2002	2014	2002/2014	2002/2014	2002	2014
Majapidamise kogutulu	Soome	5,85	4,48	4	3	5,5	4	3/1	10/10	83,9	83,3
	Rootsi	6,75	6,33	9	10	7	6	2/1	10/10	96,6	87,1
	Taani	7,31	4,49	10	1	7	4	1	10	80,6	88,7
	Norra	8,27	4,56	9	2	9	4	3/1	12/10	96,7	93,8
Haridustase	Soome	3,34	4,65	3	4	3	4	1/1	5/7	93,5	100
	Rootsi	3,11	5,09	3	4	3	4	1/1	5/7	98,3	98,6
	Taani	3,51	4,47	5	6	3	4,5	1/1	5/7	97,2	100
	Norra	4,1	4,82	5	7	5	5	1/1	5/7	65,6	99
Subjektiivne üldine tervis	Soome	2,29	4,21	2	4	2	4	1/2	5/5	100	100
	Rootsi	2,05	4,15	2	4	2	4	1	5	100	100
	Taani	2,28	3,95	1	4	2	4	1	5	100	100
	Norra	2,05	3,99	2	4	2	4	1/1	4/5	100	100

Allikas: (European Social Survey 2002; European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 6. Majapidamise kogutulu, haridustaseme ja subjektiivse heaolu üldised aritmeetilised keskmised Skandinaavia riikides 2014. aastal

Toimetuleku näitajad/statistilised andmed	Riik	Keskmine		Mood		Mediaan		Min	Max	Vastanud (%)	
		2002	2014	2002	2014	2002	2014	2002/2014	2002/2014	2002	2014
Majapidamise kogutulu	Soome	6,55	5,65	9	7	7	6	3/1	12/10	89,6	93
	Rootsi	6,9	6,34	9	10	7	7	1/1	12/10	93,3	91,7
	Taani	7,68	5,78	9	10	8	6	1/1	12/10	85,7	88,3
	Norra	8,14	5,32	9	4	9	5	1/1	12/10	96,9	95,5
Haridustase	Soome	2,89	4,22	3	4	3	4	1/1	5/7	99,7	99,9
	Rootsi	2,93	4,4	3	5	3	4	1/1	5/7	99,7	99,6
	Taani	3,31	4,15	3	3	3	4	1/1	5/7	99,2	99,7

	Norra	3,44	4,46	3	3	3	4	1/1	5/7	98,4	99,9
Subjektiivne üldine tervis	Soome	2,17	3,81	2	4	2	4	1	5	99,9	100
	Rootsi	2,03	4,03	2	4	2	4	1	5	100	99,7
	Taani	1,85	4,07	1	5	2	4	1	5	99,5	99,9
	Norra	2	4,06	2	4	2	4	1	5	100	100

Allikas: (European Social Survey 2002; European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 7. Majapidamise kogutulu detšiilide absoluutsuurus Skandinaavia riikides 2014. aastal

Detsiilid/riigi majapidamise tulu	Soome (EUR)	Rootsi (SEK)	Taani (DKK)	Norra (NOK)
01-J	< 1075	0 – 10999	< 132000	0 – 245000
02-R	1075 – 1366	11000 – 14999	132000 – 173999	245001 – 345000
03-C	1367 – 1808	15000 – 18999	174000 – 216999	345001 – 435000
04-M	1809 – 2215	19000 – 21999	217000 – 263999	435001 – 520000
05-F	2216 – 2627	22000 – 24999	264000 – 325999	520001 – 615000
06-S	2628 – 3157	25000 – 28999	326000 – 396999	615001 – 705000
07-K	3158 – 3824	29000 – 32999	397000 – 462999	705001 – 795000
08-P	3825 – 4555	33000 – 39999	463000 – 530999	795001 – 915000
09-D	4556 – 5673	40000 – 48999	531000 – 630999	915001 – 1110000
10-H	> 5673	> 49000	> 631000	> 1110000
05.10.2016 valuuta	1 EUR=1 EUR	1 SEK = 0,104 EUR	1 DKK=0,134 EUR	1 NOK=0,111 EUR
Arvestus	kuine	kuine	aastane	aastane

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 8. ESS-i andmebaasi uuringute analüüsitavate küsimuste ja vastusevariantide loetelu

Number (2002/2014)	Küsimus / skaala	2002	2014
1. <i>F30/F41</i>	Majapidamise kogutulu <i>Household's total net income all sources</i>	1 (kõige väiksem) ... 12 (kõige kõrgem) <i>1 (the smallest) ... 12 (the highest)</i>	1 (1.detsiil ehk 1/10)...10 (10.detsiil ehk 10/10) <i>1 (1st decile) ... 10 (10th decile)</i>
2. <i>F6/F15</i>	Kõrgeim haridustase <i>Highest level of education</i>	1 ... 5 1 Algharidus ehk I astme haridus <i>ISCED 0–1, less than lower secondary</i> 2 Põhiharidus	1 ... 7 1 Algharidus ehk I astme haridus <i>ES-ISCED I, less than lower secondary</i> 2 Põhiharidus

		<p><i>ISCED 2, lower secondary education completed</i> 3 Üldkesk- ja kutseharidus <i>ISCED 3, Upper secondary education completed</i> 4 Rakenduskõrgharidus <i>ISCED 4, post-secondary non-tertiary education completed</i> 5 Kõrgharidus <i>ISCED 5–6, tertiary education completed</i></p>	<p><i>ES-ISCED II, lower secondary</i> 3 Üldkeskharidus <i>ES-ISCED IIIb, lower tier upper secondary</i> 4 Kutseharidus keskhariduse baasil <i>ES-ISCED IIIa, upper tier upper secondary</i> 5 Rakenduskõrgharidus <i>ES-ISCED IV, advanced vocational, sub-degree</i> 6 Madalam III aste ehk bakalaureus <i>ES-ISCED V1, lower tertiary education, BA level</i> 7 Kõrgem III aste ehk magister või sellest kõrgem <i>ES-ISCED V2, higher tertiary education, ≥ MA level</i></p>
<p>3. <i>C7/C7</i></p>	<p>Subjektiivne üldine tervis <i>Subjective general health</i></p>	<p>1 ... 5 1 Väga hea <i>Very good</i> 2 Hea <i>Good</i> 3 Mõõdukas <i>Fair</i> 4 Halb <i>Bad</i> 5 Väga halb <i>Very bad</i></p>	<p>1 ... 5 1 Väga halb <i>Very bad</i> 2 Halb <i>Bad</i> 3 Mõõdukas <i>Fair</i> 4 Hea <i>Good</i> 5 Väga hea <i>Very good</i></p>
<p>4. <i>F8c/F17c</i></p>	<p>Peamine tegevus viimase 7 päeva jooksul <i>Main activity, last 7 days. All respondents. Post coded</i></p>	<p>1...8 1 Tasustatud töö <i>Paid work</i> 2 Haridust omandamas <i>Education</i> 3 Töötu, otsin tööd <i>Unemployed, looking for job</i> 4 Töötu, ei otsi tööd <i>Unemployed, not looking for job</i> 5 Jäädavalt haige/puudega <i>Permanently sick or disabled</i></p>	<p>1...8 1 Tasustatud töö <i>Paid work</i> 2 Haridust omandamas <i>Education</i> 3 Töötu, otsin tööd <i>Unemployed, looking for job</i> 4 Töötu, ei otsi tööd <i>Unemployed, not looking for job</i> 5 Jäädavalt haige/puudega <i>Permanently sick or disabled</i></p>

		6 Pensionil <i>Retired</i> 7 Asenduteenistus või ajateenistus <i>Community/military service</i> 8 Kodune <i>Housework, looking after children, others</i> 9 Muu <i>Other</i>	6 Pensionil <i>Retired</i> 7 Asenduteenistus või ajateenistus <i>Community/military service</i> 8 Kodune <i>Housework, looking after children, others</i> 9 Muu <i>Other</i>
--	--	--	--

Allikas: (European Social Survey 2002; European Social Survey 2014; OECD, European Union... 2015); autori koostatud.

Lisa 9. Immigrantide sotsiaalne staatus Skandinaavia riikides 2014. aastal

Immigrandi määratlus/riik	Staatus	Soome	Rootsi	Taani	Norra
Ei ole sündinud riigis	Hõivatud	54,0	56,1	51,7	72,2
	Haridust omandamas	25,0	11,4	13,6	9,5
	Ei tööta (otsivad/ei otsi tööd)	8,0	5,9	11	4,8
	Jäädavalt haige/puudega	2,0	3,4	3,4	3
	Pensionil	5,0	18,6	18,6	4,7
	Asendusteenistus/ajateenistus	0,0	0	0	0
	Kodune	4,0	2,5	0,8	4,1
	Muu	2,0	1,3	0,8	1,2
Vanemad ei ole sündinud riigis	Hõivatud	47,6	56,0	52,9	72,8
	Haridust omandamas	30,5	12,0	13,5	10,6
	Ei tööta (otsivad/ei otsi tööd)	8,5	6,2	7,7	3,9
	Jäädavalt haige/puudega	1,2	4,2	2,9	3,3
	Pensionil	6,1	16,2	21,2	3,3
	Asendusteenistus/ajateenistus	0,0	0	0	0
	Kodune	3,7	3,1	1	4
	Muu	2,4	1,5	1	1,3
Ei oma riigi kodakondsust	Hõivatud	47,9	52,9	53,2	78,4
	Haridust omandamas	29,2	18,6	12,9	6,2
	Ei tööta (otsivad/ei otsi tööd)	10,4	8,5	12,9	5,1
	Jäädavalt haige/puudega	2,1	4,3	3,2	2,1
	Pensionil	4,2	12,9	14,5	2,1
	Asendusteenistus/ajateenistus	0,0	0	0	0
	Kodune	6,3	2,9	1,6	4,1
	Muu	0,0	0	1,6	1

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 10. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Soomes

Sotsiaalmajanduslik näitaja/statistik		t-statistik	Vabadusastmete arv	Olulisuse tõenäosus	Keskmine erinevus	Standardvea erinevus	95% usalduspiirid	
							Alumine	Ülemine
Ei ole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	1,59	1939,00	0,111	0,47	0,30	-0,11	1,05
	Kõrgeim haridustase*	-2,50	2083,00	0,012	-0,56	0,22	-0,99	-0,12
	Subjektiiivne tervis**	3,26	110,77	0,002	-0,26	0,08	-0,42	-0,10
Vanemad pole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	2,64	1898,00	0,008	0,87	0,33	0,22	1,52
	Kõrgeim haridustase*	-1,54	2041,00	0,123	-0,38	0,25	-0,86	0,10
	Subjektiiivne tervis**	-4,19	90,93	0,000	-0,33	0,08	-0,49	-0,18
Puudub riigi kodakondsus	Majapidamise kogutulu*	2,78	1939,00	0,006	1,20	0,43	0,35	2,04
	Kõrgeim haridustase*	-1,38	2083,00	0,169	-0,44	0,32	-1,06	0,19
	Subjektiiivne tervis**	-4,23	50,69	0,000	-0,41	0,10	-0,60	-0,21

*Levene'i testi kohaselt $\text{sig} > 0,05$, seega vaatame võrdsete hälvete korral

**Levene'i testi kohaselt $\text{sig} \leq 0,05$, seega vaatame erinevate hälvete korral

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 11. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Rootsis

Sotsiaalmajanduslik näitaja/statistik		t-statistik	Vabadusastmete arv	Olulisuse tõenäosus	Keskmine erinevus	Standardvea erinevus	95% usalduspiirid	
							Alumine	Ülemine
Ei ole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	1,49	1641,00	0,137	0,32	0,21	-0,10	0,74
	Kõrgeim haridustase*	-1,79	1782,00	0,074	-0,46	0,26	-0,96	0,05
	Subjektiiivne tervis*	-0,57	1784,00	0,567	-0,03	0,06	-0,15	0,08
Vanemad pole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	0,36	1553,00	0,719	0,07	0,21	-0,33	0,48
	Kõrgeim haridustase*	-2,65	1682,00	0,008	-0,59	0,22	-1,03	-0,15

	Subjektiivne tervis*	1,14	1684,00	0,257	0,06	0,06	-0,05	0,18
Puudub riigi kodakondsus	Majapidamise kogutulu*	0,03	1641,00	0,975	0,01	0,38	-0,74	0,76
	Kõrgeim haridustase*	-1,59	1782,00	0,113	-0,71	0,45	-1,59	0,17
	Subjektiivne tervis*	-1,25	1784,00	0,213	-0,13	0,10	-0,33	0,07

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 12. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Taanis

Sotsiaalmajanduslik näitaja/statistik		t-statistik	Vabadusastmete arv	Olulisuse tõenäosus	Keskmiste erinevus	Standardvea erinevus	95% usalduspiirid	
							Alumine	Ülemine
Ei ole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	2,97	1325,00	0,003	0,88	0,30	0,30	1,47
	Kõrgeim haridustase*	-1,44	1496,00	0,150	-0,36	0,25	-0,86	0,13
	Subjektiivne tervis*	0,89	1498,00	0,373	0,08	0,09	-0,09	0,25
Vanemad pole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	3,78	1254,00	0,000	1,21	0,32	0,58	1,83
	Kõrgeim haridustase*	-1,11	1417,00	0,266	-0,30	0,27	-0,84	0,23
	Subjektiivne tervis*	0,75	1419,00	0,451	0,07	0,09	-0,11	0,26
Puudub riigi kodakondsus	Majapidamise kogutulu*	3,39	1325,00	0,001	1,35	0,40	0,57	2,13
	Kõrgeim haridustase*	-0,98	1496,00	0,329	-0,34	0,34	-1,01	0,34
	Subjektiivne tervis*	1,05	1498,00	0,292	0,13	0,12	-0,11	0,36

*Levene'i testi kohaselt $\text{sig} > 0,05$, seega vaatame võrdsete hälvete korral

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 13. T-testide tulemused immigrantide erinevaid tunnuseid arvesse võttes 2014. aastal Norras

Sotsiaalmajanduslik näitaja/statistik		t-statistik	Vabadusastmete arv	Olulisuse tõenäosus	Keskmiste erinevus	Standardvea erinevus	95% usalduspiirid	
							Alumine	Ülemine
Ei ole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	3,08	1369,00	0,002	0,73	0,24	0,27	1,20

	Kõrgeim haridustase*	-0,88	1432,00	0,379	-0,21	0,24	-0,68	0,26
	Subjektiivne tervis*	1,67	1434,00	0,095	0,12	0,07	-0,02	0,26
Vanemad pole riigis sündinud	Majapidamise kogutulu*	3,01	1296,00	0,003	0,75	0,25	0,26	1,25
	Kõrgeim haridustase*	-1,09	1355,00	0,274	-0,28	0,26	-0,79	0,22
	Subjektiivne tervis*	1,79	1357,00	0,073	0,14	0,08	-0,01	0,28
Puudub riigi kodakondsus	Majapidamise kogutulu*	2,66	1369,00	0,008	0,82	0,31	0,21	1,42
	Kõrgeim haridustase*	-1,25	1432,00	0,212	-0,39	0,31	-0,99	0,22
	Subjektiivne tervis*	0,80	1434,00	0,425	0,07	0,09	-0,11	0,25

*Levene'i testi kohaselt $\text{sig} > 0,05$, seega vaatame võrdsete hälvetete korral

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 14. Majapidamise kogutulu (Y_1) kui sõltuva muutuva regressioonvõrrandid ja -tulemused riigiti 2014. aastal

Soome:

$$Y_1 = 1,41 + 0,37X_1 + 0,40X_2 + 0,78X_3 - 2,33X_4 - 2,30X_5 - 0,80X_6 - 1,61X_7 - 1,65X_8 - 0,90X_9 + u_i$$

(t)	4,77	12,94	6,39	20,19	-12,79	-10,31	-6,27	-5,44	-5,93	-3,97
(se)	0,30	0,03	0,06	0,04	0,18	0,22	0,13	0,30	0,28	0,23
(p)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

$$R^2 = 0,431, R^{2\text{adjusted}} = 0,429, p = 0,00, F = 162,748, n = 1940$$

Rootsi:

$$Y_1 = 2,62 + 0,07X_1 + 0,49X_2 + 0,93X_3 - 2,39X_4 - 1,91X_5 - 1,57X_6 - 1,92X_7 - 1,36X_8 - 0,58X_9 + u_i$$

(t)	7,88	4,11	6,77	20,39	-11,78	-6,21	-10,50	-5,59	-4,46	-3,42
(se)	0,33	0,02	0,07	0,05	0,20	0,31	0,15	0,34	0,31	0,17
(p)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

$$R^2 = 0,388, R^{2\text{adjusted}} = 0,385, p = 0,00, F = 114,628, n = 1635$$

Taani:

$$Y_1 = 3,33 + 0,15X_1 + 0,10X_2 + 0,98X_3 - 2,62X_4 - 2,21X_5 - 1,86X_6 - 1,68X_7 - 2,64X_8 - 1X_9 + u_i$$

(t)	9,93	6,51	1,42	19,43	-12,84	-7,79	-11,90	-3,65	-6,40	-4,47
(se)	0,34	0,02	0,07	0,05	0,20	0,28	0,16	0,46	0,41	0,22
(p)	0,00	0,00	0,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

$R^2=0,448$, $R^{2\text{adjusted}}=0,444$, $p=0,00$, $F=118,533$, $n=1325$

Norra:

$Y_1=2,70 +0,10X_1 +0,21X_2 +0,79X_3 -1,40X_4 -1,64X_5 -1,48X_6 -2,01X_7 -1,39X_8 -1,17X_9 +u_i$

(t)	6,98	4,61	2,53	14,84	-6,53	-3,58	-7,74	-5,54	-4,23	-5,71
(se)	0,39	0,02	0,08	0,05	0,21	0,46	0,19	0,36	0,33	0,21
(p)	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

$R^2=0,281$, $R^{2\text{adjusted}}=0,276$, $p=0,00$, $F=59,055$, $n=1369$

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 15. Kõrgeima haridustaseme (Y_2) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja -tulemused riigiti 2014. aastal

Soome: $Y_2= 3,58 +0,29X_1 +0,15X_2 -0,17X_3 -0,02X_4 +0,57X_5 +u_i$

(t)	13,19	18,25	3,01	-5,24	-9,06	3,17
(se)	0,27	0,02	0,05	0,03	0,00	0,18
(p)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

$R^2=0,231$, $R^{2\text{adjusted}}=0,229$, $p=0,00$, $F=115,883$, $n=1939$

Rootsi: $Y_2= 3,62 +0,19X_1 +0,18X_2 -0,13X_3 -0,02X_4 +0,63X_5 +u_i$

(t)	6,64	5,76	1,81	-1,74	-3,95	2,61
(se)	0,55	0,03	0,10	0,07	0,01	0,24
(p)	0,00	0,00	0,07	0,08	0,00	0,01

$R^2=0,046$, $R^{2\text{adjusted}}=0,044$, $p=0,00$, $F=15,885$, $n=1635$

Taani: $Y_2= 2,84 +0,24X_1 +0,26X_2 -0,22X_3 -0,01X_4 +0,49X_5 +u_i$

(t)	6,29	8,02	3,26	-3,15	-2,14	1,81
(se)	0,45	0,03	0,08	0,07	0,00	0,27
(p)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,07

$R^2=0,067$, $R^{2\text{adjusted}}=0,063$, $p=0,00$, $F=18,907$, $n=1326$

Norra: $Y_2 = 1,84 + 0,18X_1 + 0,38X_2 - 0,08X_3 + 0,01X_4 + 0,43X_5 + u_i$

(t)	3,56	5,96	4,07	-1,08	1,42	1,71
(se)	0,52	0,03	0,09	0,07	0,01	0,25
(p)	0,00	0,00	0,00	0,28	0,16	0,09

$R^2=0,046$, $R^{2\text{adjusted}}=0,042$, $p=0,00$, $F=13,055$, $n=1370$

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 16. Subjektiivse üldise tervise (Y_3) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja -tulemused riigiti 2014. aastal

Soome:

$Y_3 = 4,02 + 0,05X_1 + 0,03X_2 - 0,01X_3 + 0,18X_4 - 0,08X_5 - 0,25X_6 + 0,07X_7 - 0,61X_8 - 0,03X_9 + u_i$

(t)	40,67	6,72	2,95	-6,59	2,38	-0,99	-4,34	0,70	-6,14	-0,36
(se)	0,10	0,01	0,01	0,00	0,08	0,08	0,06	0,10	0,10	0,08
(p)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,32	0,00	0,48	0,00	0,72

$R^2=0,223$, $R^{2\text{adjusted}}=0,220$, $p=0,00$, $F=61,595$, $n=1939$

Rootsi:

$Y_3 = 4,05 + 0,05X_1 + 0,01X_2 - 0,01X_3 + 0,02X_4 - 0,23X_5 - 0,06X_6 - 0,08X_7 - 0,89X_8 - 0,03X_9 + u_i$

(t)	39,82	6,97	1,73	-4,03	0,25	-2,19	-0,93	-0,67	-8,71	-0,60
(se)	0,10	0,01	0,01	0,00	0,08	0,11	0,07	0,12	0,10	0,06
(p)	0,00	0,00	0,08	0,00	0,81	0,03	0,35	0,50	0,00	0,55

$R^2=0,137$, $R^{2\text{adjusted}}=0,132$, $p=0,00$, $F=28,741$, $n=1635$

Taani:

$Y_3 = 3,96 + 0,02X_1 + 0,03X_2 + 0,0X_3 + 0,11X_4 - 0,41X_5 - 0,37X_6 - 0,09X_7 - 1,47X_8 - 0,01X_9 + u_i$

(t)	30,93	2,12	3,08	0,06	1,14	-3,56	-4,33	-0,50	-8,98	-0,16
(se)	0,13	0,01	0,01	0,00	0,10	0,12	0,09	0,19	0,16	0,09
(p)	0,00	0,03	0,00	0,95	0,25	0,00	0,00	0,62	0,00	0,87

$R^2=0,119$, $R^{2\text{adjusted}}=0,113$, $p=0,00$, $F=19,686$, $n=1325$

Norra:

$$Y_3 = 1,81 - 0,03X_1 - 0,03X_2 + 0,0X_3 - 0,0X_4 + 0,29X_5 + 0,27X_6 + 0,40X_7 + 1,3X_8 + 0,19X_9 + u_i$$

(t)	17,02	-3,07	-3,54	2,57	0,01	1,91	3,22	3,29	12,48	2,77
(se)	0,11	0,01	0,01	0,00	0,08	0,15	0,08	0,12	0,10	0,07
(p)	0,00	0,00	0,00	0,01	1,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,01

$$R^2 = 0,176, R^{2\text{adjusted}} = 0,171, p = 0,00, F = 32,262, n = 1369$$

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 17. Palgalise töö (Y₄) kui sõltuva muutuja regressioonvõrrandid ja -tulemused riigiti 2014. aastal

$$\text{Soome: } Y_4 = -0,35 + 0,07X_1 + 0,13X_2 - 0,0X_3 + u_i$$

(t)	-7,21	15,43	10,98	-0,01
(se)	0,05	0,00	0,01	0,05
(p)	0,00	0,00	0,00	0,99

$$R^2 = 0,175, R^{2\text{adjusted}} = 0,174, p = 0,00, F = 147,0, n = 2083$$

$$\text{Rootsi: } Y_4 = -0,03 + 0,02X_1 + 0,12X_2 + 0,01X_3 + u_i$$

(t)	-0,53	6,21	8,90	0,31
(se)	0,06	0,00	0,01	0,03
(p)	0,6	0,00	0,00	0,75

$$R^2 = 0,068, R^{2\text{adjusted}} = 0,066, p = 0,00, F = 42,905, n = 1777$$

$$\text{Taani: } Y_4 = 0,01 + 0,03X_1 + 0,09X_2 - 0,01X_3 + u_i$$

(t)	0,22	6,92	6,75	-0,25
(se)	0,06	0,01	0,01	0,05
(p)	0,82	0,00	0,00	0,80

$$R^2 = 0,066, R^{2\text{adjusted}} = 0,064, p = 0,00, F = 35,151, n = 1496$$

$$\text{Norra: } Y_4 = -0,03 + 0,03X_1 + 0,12X_2 + 0,16X_3 + u_i$$

(t)	-0,52	6,75	8,18	4,21
(se)	0,06	0,00	0,01	0,04
(p)	0,6	0,00	0,00	0,00

$$R^2 = 0,092, R^{2\text{adjusted}} = 0,090, p = 0,00, F = 48,130, n = 1431$$

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

Lisa 18. Korrelatsioonanalüüs

Muutujad/ korrelatsioonanalüüsi tulemused		Maja- pidamise kogutulu	Kõrgeim haridus- tase	Subjektiiivne üldine tervis	Inimeste arv maja- pidamises	Vastanute vanus
Majapidamise kogutulu	Korrelatsiooni koefitsent	1,00	0,366**	-0,219**	0,429**	-0,160**
	Olulisuse tõenäousus		0,00	0,00	0,00	0,00
	Valimi maht	22450,00	22407,00	22437,00	22439,00	22430,00
Kõrgeim haridustase	Korrelatsiooni koefitsent	0,366**	1,00	-0,168**	0,053**	-0,119**
	Olulisuse tõenäousus	0,00		0,00	0,00	0,00
	Valimi maht	22407,00	28123,00	28104,00	28104,00	28077,00
Subjektiiivne üldine tervis	Korrelatsiooni koefitsent	-0,219**	-0,168**	1,00	-0,189**	0,359**
	Olulisuse tõenäousus	0,00	0,00		0,00	0,00
	Valimi maht	22437,00	28104,00	28196,00	28177,00	28145,00
Inimeste arv maja- pidamises	Korrelatsiooni koefitsent	0,429**	0,053**	-0,189**	1,00	-0,435**
	Olulisuse tõenäousus	0,00	0,00	0,00		0,00
	Valimi maht	22439,00	28104,00	28177,00	28200,00	28151,00
Vastanute vanus	Korrelatsiooni koefitsent	-0,160**	-0,119**	0,359**	-0,435**	1,00
	Olulisuse tõenäousus	0,00	0,00	0,00	0,00	
	Valimi maht	22430,00	28077,00	28145,00	28151,00	28168,00

**korrelatsioon on oluline olulisusnivool 0,01

Allikas: (European Social Survey 2014); autori koostatud.

SUMMARY

IMMIGRANTS' SOCIOECONOMIC STATUS IN SCANDINAVIAN COUNTRIES

Lisette Kätt

Nowadays immigration is far-spread around the world. The main issue is where to relocate immigrants and how they are integrated there. The problem has become wider because of the conflicts in the Middle East and Northern Africa. It is widely known that immigrants tend to move to welfare countries and Scandinavia is one of the most popular areas. That is the main reason why this Bachelor's thesis focuses on Finland, Sweden, Denmark and Norway. The purpose of this thesis is to find out, if and in which aspects immigrant's economic and social subsistence differ from the locals' in Scandinavian countries.

There were different research tasks conducted to achieve the purpose:

- To explain the main concept of immigration,
- To point out what factors characterize immigrants' economic and social subsistence,
- To describe which indicators affect immigrants' economic and social subsistence,
- To analyze immigrants' economic and social subsistence in Scandinavian countries by using *European Social Survey* data from 2014,
- To explain correlation between being an immigrant and their socioeconomic status by using regression analysis,
- To analyse the results of the regression analysis and to compare them with previous researches.

The main research problem is immigrants' economic subsistence and social integration, for example in the labour market. One of the courses of this Bachelor's thesis is the integration

of immigrants' in the country of destination. Also, the thesis could point out if the immigrants rather heat up the economy or are a burden to the social system.

The theoretical chapters of the thesis will explain immigration theory and concepts related to immigration policies. Also, these chapters will bring forth what factors affect immigrants' economic and social subistence. Furthermore, the theoretical part will concentrate on what are the expectations for immigrants in the concrete country of destination. This thesis will concentrate on Finland, Sweden, Denmark and Norway particularly.

The empirical part will focus on quantitative methods. Firstly, the author will use Eurostat database to describe how many immigrants will emigrate to mentioned destination countries and what is the percentage of immigrants from the total population in these countries. Secondly, the author will compare different arithmetical means of socioeconomic indicators between immigrants and country's average. For example, the empirical part of the thesis will analyse how many immigrants are involved in the labour market, what is their income compared to country's average and how different is their education level from country's average. Thirdly, the author will use independent samples t-tests and regression analysis to find out how is being an immigrant related to different socioeconomic indicators. The data for independent samples t-tests and regression analyses were taken from *European Social Survey* database. Lastly, the results from statistical analysis and regression analysis will be compared with the theoretical statements and previous results, which were taken from the theoretical part of the thesis. The European Social Survey database does not define immigrants as such, which is why the thesis will take into account how locals define immigrants or immigrants define themselves. Moreover, the thesis will focus on those, who are not born in the country; those, whose parents are not born in the country and those, who do not have citizenship of the destination country.

Migration is process where people go from one country to another for different reasons. For example, these reasons could be related to economic or war conflicts. Immigrant definition differ variously and can depend on country's regulations, immigrant's origion or even their citizenship. In general, immigrant is someone who has come to live in the destination country

and has been born elsewhere. Moreover immigrants can be categorised as economic migrants and refugees.

Subsistence means living everyday life by having primary necessities. This can be separated as economic and social subsistence. Economic subsistence takes into account people's income, having a job and is related to people's residence. Social subsistence is more about integration and language skills. These subsistences develop the socioeconomic status of an individual. There are different impact factors that can affect these subsistences: occupation, income, educational level, working experience, reasons for emigration and immigration policies in destination country. Moreover, the health status of an individual and the number of people living in the household can also have an influence. The effort of a country can also play part in subsistence. For example, they could make it easier for people to find jobs by providing language courses.

In the Bachelor's thesis it was found that Scandinavian countries in general are popular amongst immigrants, by taking more than 17000 immigrants every year. The most popular from mentioned countries is Sweden, which took 126966 immigrants in 2015. The highest percentage of immigrants was also in Sweden and the second highest was in Norway.

There were different results compared to theoretical part. There were results, which were expected from the theory and there were different findings that were compared with previous researches and theories. For example, in Sweden there were no big differences in household's net income between immigrants' classifications and country's average. Although, in other mentioned countries there were differences and country's average was higher compared with immigrants' classification. The education level was higher among immigrants' classifications compared with country's average. Subjective general health was approximately around „4“, which means „good“. The highest mean of subjective general health was in Finland among those, who do not have country's citizenship and the lowest was in Norway among those, whose parents are not born in country. It was found that Norway has highest percentage of occupied and lowest percentage of unemployed through all immigrants' classifications. The highest percentage of studying individuals was in Finland

among all immigrants' classification. In Denmark and Sweden the next highest social status after occupied was retired through all immigrants' classification.

The t-tests showed different results. The results showed that there were statistically relevant differences in the household's income means among immigrants by all classifications and locals in Finland, Denmark and Norway. Furthermore, there were no statistically relevant household's income mean differences between immigrants and locals, which was also discovered from the statistical analysis. Also, the mean differences between immigrants' and locals' highest level of education were statistically relevant only in Finland between those, who are not born in the country and who are. Moreover, in Sweden between those whose parents are born in the country and whose are not.

The regression analysis described how different factors are related. Usually, the regression analysis showed similar or same results compared with the theoretical aspects, but there were results that were surprising. For example, the household's income was positively correlated to highest level of education, subjective general health, number of people living in household and paid work status. In theory, immigrants would have better economic subsistence if they have a job or higher level of education, which was also the result of regression analysis. The theory and empirical part did not match while considering number of people living in household. The theory described that the more people in the household, the less income, but the empirics was to the contrary. This could be explained by not taking children into account in the regression analysis.

The highest level of education was positively related to household's net income, subjective general health and being an immigrant. The highest level of education was negatively related to number of people living in the household and to age of the respondent. The subjective general health was positively related to household's total net income, highest level of education and studying status, which was also described in the mentioned theoretical frameworks. The subjective general health was negatively related to age of respondent, being unemployed, retired or other status excluding paid work and also to the status of being an immigrant. Paid work was positively related to highest level of education, subjective general

health and immigrant' status in Norway. In theory it was described that command of language affects positively social subsistence, which is the reason why the highest level of education and command of language are also related. Furthermore, in the thesis the highest level of education was positively related to paid work, which shows that higher level of education can positively affect immigrants' social subsistence.

The results show that the purpose of this thesis was achieved and there were different findings. Immigrant status in different countries can still affect people's economic and social subsistence and well-being. Immigrants have usually lower household's net income, but for example in Sweden the differences are not that notable. To conclude, the integration depends on country's ability to integrate and if the country has more experiences, then it can have a positive impact on integration.

The thesis did not concentrate on immigrants' subsistence and well-being depending on their origins. For example, following researches could focus on which immigrants' have better subsistence depending on their origins. Also, this thesis did not focus on refugees, which could also be an interesting research topic for the future. In addition, further researches could bring forth if immigrants' education level meets the demand in the destination country.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ Lisette Kätt _____,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

_____Immigrantide sotsiaalmajanduslik staatus Skandinaavia riikides _____,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ dotsent Eve Parts _____,

(juhendaja nimi)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 12.01.2017